

Cristina Cergan
Diana Iacob
Bogdan Rațiu
Ioana Tămăian

6

GHIDUL PROFESORULUI

ELEMENTE-CHEIE ȘI STRATEGII

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Editura Paralela 45

UNITATEA 1

FAMILIA

Lecția 1 Introducere

Lectură

Lecția 2 Textul narativ literar. Instanțele comunicării narative. Narațiunea la persoana I și a III-a

Lecția 3 Textul narativ literar în proză:
La pădure de Ion Agârbiceanu
(text integral)

Redactare

Lecția 4 Transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă

Lecția 5 Rezumatul

Comunicare orală

Lecția 6 Dicția

Elemente de construcție a comunicării

Lecția 7 Despărțirea cuvintelor în silabe

Lecția 8 Structura fonologică a cuvintelor: diftong, triftong, hiat

Interculturalitate

Lecția 9 Limba română în Europa

Elemente de construcție a comunicării

Lecția 10 Cuvântul și rolul contextului în crearea sensului

Lecția 11 Omonimele. Cuvintele polisemantice

Recapitulare

Evaluare

Proiect

Cuvintele familiei. Familia în literatură	Autor. Narator. Personaj	La pădure de Ion Agârbiceanu (text integral)	Transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă	Rezumatul
Dicția	Despărțirea în silabe	Structura fonologică. Diftong. Triftong. Hiat	Limba română în Europa	Cuvântul și rolul contextului în crearea sensului
Omonimele. Cuvintele polisemantice	Recapitulare	Evaluare	Proiect	

PREZENTAREA TEMEI

În cadrul temei generale *Eu și lumea din jurul meu*, **familia** constituie prima temă propusă spre studiu. Considerăm că în clasa a VI-a elevii au atât experiența necesară, cât și capacitatea de a reflecta asupra acestei teme și asupra modului în care familia reprezintă deopotrivă lumea din jurul nostru și mediul ce facilitează relația noastră cu lumea mai largă care ne înconjoară și pe care copilul dorește să o exploreze tot mai mult pe măsură ce crește.

Tema este exemplificată în cadrul capitolului prin câmpul lexical specific și printr-o selecție de texte care însumează:

- (a) o serie de **texte literare** reprezentative pentru ilustrarea temei (în lecția introductivă);
- (b) **două fragmente**, primul din *Țuș-Țuș*, romanul unui măgăruș de D. Ionescu Morel, în care tema este transpusă în lumea animalelor (în lecția consacrată instanțelor narrative) și al doilea, din

romanul *Acasă* de Ștefana Velisar-Teodoreanu, în care tema dezvoltă experiența lecturilor din biblioteca familiei (în lecția despre rezumat);

- (c) **un text literar integral** – *La pădure* de Ion Agârbiceanu –, care constituie suportul pentru înțelegerea și reflecția critică asupra modului în care familia susține copilul în cunoașterea lumii din jur;
 - (d) **texte-suport** pentru recapitulare și evaluare.
- Tema** este abordată, de asemenea:
- (a) printr-o serie de **activități de grup, de tip atelier** sau **proiect**, precum: rezumarea și prezentarea unor filme pe tema vizată, prezentarea familiei limbilor romanice.
 - (b) **prin exerciții-suport** pentru formarea competenței de comunicare orală și scrisă: transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă, realizarea rezumatului.

PREZENTAREA ACTIVITĂȚILOR

Activitățile și exercițiile vizează, în mod constant: lectura, tiparele textuale de structurare a mesajului/textului/ideilor, hărțile conceptuale, atelierelor de scriere creativă, activitățile de tip proiect/portofoliu,

exercițiile de conștientizare lingvistică. (A se vedea *planificarea pe unitate*.) **Acestea pot fi completate cu altele, la alegerea profesorului.**

PREZENTAREA DOMENIILOR DE CONȚINUT

Domeniul **Lectură** urmărește dezvoltarea și exersarea strategiilor de lectură (comprehensiune și interpretare), cu accent pe strategii de identificare a temei și de sesizare a valorilor personajului.

Domeniul **Redactare** prezintă strategiile de transformare a vorbirii directe în vorbire indirectă și de rezumare, prin care se urmărește deprinderea unor abilități de comunicare eficientă, în diverse contexte de interes pentru elevi (discuții despre filme, cărți etc.).

Domeniul **Elemente de interculturalitate** vizează exprimarea identității lingvistice proprii prin

conștientizarea lingvistică în ce privește familia limbilor romanice și descrierea propriului profil de utilizator al limbii.

Domeniul **Comunicării orale** abordează conceptul de dicție, urmărind asimilarea unor strategii de rostire corectă, în vederea unei comunicări eficiente și, indirect, a conștientizării lingvistice a elevilor.

Domeniul **Elemente de construcție a comunicării** urmărește deprinderea abilităților de comunicare eficientă și conștientizarea lingvistică prin abordarea relației dintre cuvinte (omonimie și polisemie) și a relației dintre sensul cuvântului și context.

BIBLIOGRAFIE

- ***, *O temă în literatură. Familia. Școala*, Chișinău, Editura Știința, 2019.
- Agârbiceanu, Ion, *File din cartea naturii*, București, Editura Ion Creangă, 1980.
- Ionescu Morel, D., *Țuș-Țuș, romanul unui măgăruș*, București, Editura Universul, 1943.
- Majuru, Adrian, *Copilăria la români*, București, Editura Corint, 2021.
- Velisar-Teodoreanu, Ștefana, *Acasă*, București, Editura Minerva, 1972.
- ***, *Gramatica de bază a limbii române*, ediția a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic, 2016.
- ***, *DEX – Dicționarul explicativ al limbii române* (ediție revăzută și adăugită), Academia Română, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2012.
- ***, *Dicționar ortografic, ortoepic și morfologic (DOOM)*, Academia Română, București, Editura Univers Enciclopedic, 2021.
- Bidu-Vrânceanu, Angela, Narcisa Forăscu, *Lexicul*, București, Editura Humanitas Educațional, 2005.
- Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), *Gramatica limbii române pentru gimnaziu*, ediția a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic, 2022.
- Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), *Dicționar de termeni gramaticali*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2023.
- Onoiescu, Monica (coord.), *Literatura și valorile*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2019 (lucrările simpozionului național de didactica limbii și literaturii române).
- Pamfil, Alina, *Didactica lecturii. Reorientări*, București, Editura Art, 2016.
- Sâmihăian, Florentina, *O didactică a limbii și literaturii române*, București, Editura Art, 2020
- Revista Perspective. Revistă de didactica limbii și literaturii române*

PLANIFICARE PE UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

CONȚINUTURI	COMPETENȚE	ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	RESURSE ȘI ORGANIZAREA CLASEI	EVALUARE	TIMP (ore)
UNITATEA 1. FAMILIA					
INTRODUCERE ÎN TEMA FAMILIEI Lecția 1. Introducere în tema familiei. Cuvintele familiei. Imaginea familiei în literatură	2.1.; 2.2.; 2.3.; 2.4.; 2.5	<ul style="list-style-type: none"> Exerciții de conștientizare lingvistică: observarea câmpului lexico-semantic al familiei Exerciții de conștientizare a unor valori personale Lectură tematică Răspunsul subiectiv (exerciții de selecție a informației din text) Exerciții de asociere: a unor texte literare: text literar – pictură – muzică Exerciții de „lectură” a imaginii (tablourile din manualul digital) Comunicare orală: prezentarea orală, conversație Comunicare scrisă: răspunsul subiectiv Exerciții de creare de hărți: arborele genealogic 	<ul style="list-style-type: none"> Harta conceptuală Rețeaua de texte Seria de tablouri cu tema familiei (manualul digital) Ghidul profesorului Activitate frontală, în perechi, de grup, individuală 	<ul style="list-style-type: none"> Observarea sistematică a comportamentului elevilor Aprecierea orală a răspunsurilor și a activităților elevilor Portofoliu (realizarea „arborelui genealogic”) 	2
LECTURA Lecția 2. Textul narativ literar. Instanțele comunicării narative. Narațiunea la persoana I și a III-a Text-suport: <i>Tuș-Tuș, romanul unui măgăruș</i> de D. Ionescu Morel (fragment)	2.1.; 2.2.; 2.3.; 2.4	<ul style="list-style-type: none"> Exerciții de citire fluentă Exerciții de recunoaștere (simplă și cu alegere duală – versiunea digitală) și de corelare a instanțelor narative: autor, narator, personaj Exerciții de lectură: lectura cu voce tare; lectura silențioasă; ascultarea textului (în variantă digitală) Redactare: jocul instanțelor narative (schimbarea perspectivei narative) 	<ul style="list-style-type: none"> Textul-suport și fragmentele de text (pe suport digital) Ghidul profesorului Activitate frontală, în perechi, individuală 	<ul style="list-style-type: none"> Aprecierea orală a răspunsurilor Test-grilă (pe suport digital) 	1
LECTURA Lecția 3. Textul narativ literar în proză: <i>La pădure de Ion Agârbiceanu</i> (text integral)	2.1.; 2.2.; 2.3.; 2.4.; 2.5	<ul style="list-style-type: none"> Activități de prelectură: pregătirea contextului receptării textului, prin discuții între elevi despre evenimentele importante din copilărie Activități de lectură: lectura cu voce tare, lectura silențioasă 	<ul style="list-style-type: none"> Ghidul profesorului Activitate în grupe, frontală, independentă, în perechi 	<ul style="list-style-type: none"> Observarea sistematică a comportamentului elevilor Aprecierea orală a răspunsurilor și a activităților elevilor 	1

			<ul style="list-style-type: none"> Manifestarea reacțiilor subiective: formularea unor reacții subiective generate de lectura textului 			
Lecția 3. Textul narativ literar în proză: <i>La pădure de Ion Agârbiceanu.</i> Strategii de comprehensiune	2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 2.5	<ul style="list-style-type: none"> Activități de lectură în vederea înțelegerii textului Exerciții de lectură selectivă în vederea desprinderii informațiilor din text Exerciții de identificare a instanțelor narative Exerciții de sistematizare a informației în harta textului 	<ul style="list-style-type: none"> Ghidul profesorului Activitate frontală și activitate individuală 	<ul style="list-style-type: none"> Teste-grilă (pe suport digital) Itemi obiectivi și semiobiectivi 	2	
Lecția 3. Textul narativ literar în proză: <i>La pădure de Ion Agârbiceanu.</i> Strategii de interpretare	2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 2.5	<ul style="list-style-type: none"> Activități de interpretare în vederea explorării lumii textului Exerciții de ordonare a informației pe baza unui organizator grafic Exerciții de interpretare a valorilor personajelor, prin realizarea unor inferențe Exerciții de identificare și de justificare a temei textului Discuții referitoare la semnificațiile textului literar 	<ul style="list-style-type: none"> Ghidul profesorului Activitate în grupe și activitate individuală 	<ul style="list-style-type: none"> Aprecierea orală a răspunsurilor Observarea sistematică a comportamentului elevilor 	2	
Lecția 3. Textul narativ literar în proză: <i>La pădure de Ion Agârbiceanu.</i> Strategii de interpretare	2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 2.5; 4.2; 4.4	<ul style="list-style-type: none"> Activități postlectură Activități de tip atelier Exerciții de raportare critică a elevilor la experiențele redacte de text: interogarea autorului, evaluarea experienței personajului etc. Activități de scriere creativă și de scriere reflexivă 	<ul style="list-style-type: none"> Ghidul profesorului Activitate în grupe și activitate individuală 	<ul style="list-style-type: none"> Observarea sistematică a comportamentului elevilor Activități de autoevaluare 	1	

CONȚINUTURI	COMPETENȚE	ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	RESURSE ȘI ORGANIZAREA CLASEI	EVALUARE	TIMP (ore)
REDACTARE	Lecția 4. Transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă	3.4; 4.2; 4.3; 4.4	<ul style="list-style-type: none"> Exerciții de observare a modului în care sunt reluate – ulterior, într-un alt context – replicile dintr-o comunicare Exerciții de transformare a vorbirii directe în vorbire indirectă Exerciții de observare a modificărilor (lingvistice) care au loc la transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă Activități de reflecție asupra modului în care o replică (inițială) este redată diferit (și, adesea, deformat) în alte contexte de comunicare (observarea unui desen) 	<ul style="list-style-type: none"> Observarea sistematică a comportamentului elevilor Exerciții cu alegere duală (Adevărat/Fals) 	1
	Lecția 5. Rezumatul	3.1; 3.4; 4.2; 4.3; 4.4	<ul style="list-style-type: none"> Activități de comunicare axate pe reformulare de text, în vederea surprinderii și transmiterii informațiilor esențiale Exerciții de observare a modului în care sunt reformulate ideile în vederea unei exprimări mai succinte Exerciții care vizează deprinderea strategiilor de rezumare Activități de redactare a rezumatului Exerciții de adecvare a rezumatului la diverse contexte de comunicare 	<ul style="list-style-type: none"> Itemi de tip corelare (corelarea strategiilor rezumării cu situații concrete) pe suport digital Evaluare/Atoevaluare pe baza unei fișe de control 	2
COMUNICARE ORALĂ	Lecția 6. Dicția	1.2; 1.3; 4.3; 4.4	<ul style="list-style-type: none"> Activități de observare a modului în care sunt reluate – ulterior, într-un alt context – replicile dintr-o comunicare Exerciții de transformare a vorbirii directe în vorbire indirectă Exerciții de observare a modificărilor (lingvistice) care au loc la transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă Activități de reflecție asupra modului în care o replică (inițială) este redată diferit (și, adesea, deformat) în alte contexte de comunicare (observarea unui desen) 	<ul style="list-style-type: none"> Observarea sistematică a comportamentului elevilor Grilă de (inter)evaluare 	1

COMUNICARE ORALĂ			<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de conștientizare a unor dificultăți de rostire/articulare a cuvintelor • JOC DE ROL („Jurnalistul”) • Activități de reflecție în vederea îmbunătățirii dicției 			
CONSTRUCȚIA COMUNICĂRII	<p>Lecția 7. Despărțirea cuvintelor în silabe</p>	4.2; 4.3; 4.4	<ul style="list-style-type: none"> • Activități de conștientizare lingvistică (reconstituirea unui mesaj prin combinarea unor silabe) • Exerciții de intuire a regulilor de despărțire în silabe • Exerciții de corelare a unor situații concrete cu regula corespunzătoare de despărțire în silabe • Exerciții de ortoepie prin recurs la DOOM³ • Exerciții de deprindere a strategiilor corecte de despărțire a cuvintelor la capăt de rând 	<ul style="list-style-type: none"> • Suport digital • Ghidul profesorului • DOOM³ (2021) • Activități în grupe, frontale, individuale 	<ul style="list-style-type: none"> • Itemi duali de tip pereche (pe suport digital) • Observarea sistematică a comportamentului elevilor 	1
CONSTRUCȚIA COMUNICĂRII	<p>Lecția 8. Structura fonologică a cuvintelor: diftong, trifong, hiat</p>	4.2; 4.3; 4.4	<ul style="list-style-type: none"> • Activități de conștientizare fonetică • Exerciții de tip scrabble • Exerciții de recunoaștere a diftongilor, a trifongilor și a vocalelor în poziție de hiat • Exerciții de gramatică normativă (în vederea exersării ortografiei) • Exerciții de reflecție și autoevaluare 	<ul style="list-style-type: none"> • Suport digital • Ghidul profesorului • DOOM³ (2021) • Activități în grupe, frontale, individuale 	<ul style="list-style-type: none"> • Itemi cu alegere multiplă (pe suport digital) • Grilă de autoevaluare 	1
INTERCULTURALITATE	<p>Lecția 9. Limba română în Europa</p>	5.2	<ul style="list-style-type: none"> • Activitate de conștientizare lingvistică (sesizarea asemănărilor între cuvinte din limbile romanice) • Activitate de observare a diverselor profiluri de utilizatori ai limbii române • Exerciții de lectură a unui tabel în vederea extragerii informațiilor referitoare la limba română și utilizatorii ei • Scriere reflexivă: redactarea unei pagini de jurnal de vorbitor de limbă română 	<ul style="list-style-type: none"> • Ghidul profesorului • Activități frontale, individuale 	<ul style="list-style-type: none"> • Aprecierea orală a răspunsurilor • Observarea sistematică a comportamentului 	1

CONȚINUTURI	COMPETENȚE	ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	RESURSE ȘI ORGANIZAREA CLASEI	EVALUARE	TIMP (ore)
Lecția 10. Cuvântul și rolul contextului în crearea sensului	4.2; 4.3; 4.4	<ul style="list-style-type: none"> • Activități de conștientizare lingvistică (intuirea relației semantice dintre cuvinte, prin observarea unor imagini) • Activități de lectură a unor articole din <i>DEX</i> • Exerciții de recunoaștere a sensului propriu și a sensului figurat în contexte lingvistice diverse • Exerciții de utilizare a cuvintelor cu sens propriu și cu sens figurat în diverse contexte de comunicare • Activități de tip investigație 	<ul style="list-style-type: none"> • Suport digital • <i>DEX</i> • <i>Ghidul profesorului</i> • Activitate frontală, individuală 	<ul style="list-style-type: none"> • Observarea sistematică a comportamentului elevilor • Grilă de autoevaluare • Investigație 	1
Lecția 11. Omonimele. Cuvintele polisemantice	4.2; 4.3; 4.4	<ul style="list-style-type: none"> • Activități de conștientizare lingvistică (intuirea relației de omonimie și de polisemie, prin observarea unor imagini) • Exerciții de identificare a omonimelor și a cuvintelor polisemantice • Exerciții de tip grilă cu alegere multiplă • Exerciții de recunoaștere a sensului unui cuvânt prin înlocuirea cu un sinonim • Exerciții de utilizare a omonimelor și a cuvintelor polisemantice în contexte de comunicare potrivite • Exerciții de scriere creativă (realizarea unei reclame bazate pe relația de polisemie sau de omonimie) 	<ul style="list-style-type: none"> • Imagini și teste pe suport digital • <i>DEX</i> • <i>Ghidul profesorului</i> • Activitate frontală, în perechi, individuală 	<ul style="list-style-type: none"> • Observarea sistematică a comportamentului elevilor • Exerciții de tip grilă (cu alegere multiplă) pe suport tipărit și pe suport digital • Grilă de autoevaluare 	1

Recapitulare	Toate competențele din unitate	<ul style="list-style-type: none"> Exerciții recapitulative 	<ul style="list-style-type: none"> Manual Ghidul profesorului 	<ul style="list-style-type: none"> Aprecieri verbale Fișa de observare a comportamentului (p. 214 din manual) 	1
Evaluare	2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 3.1; 4.2; 4.3; 4.4	<ul style="list-style-type: none"> Test 	<ul style="list-style-type: none"> Manual Ghidul profesorului 	<ul style="list-style-type: none"> Evaluare sumativă Test de evaluare 	1
Proiect tematic. Valorile familiei	1.4	<ul style="list-style-type: none"> Prezentarea și discutarea designului proiectului: temă, întrebări de cercetare, sugestii de abordare a temei, planificarea activităților Exerciții de reflecție asupra criteriilor de evaluare a proiectului: grile de (auto)evaluare 	<ul style="list-style-type: none"> Activitate frontală și de grup 	<ul style="list-style-type: none"> Proiect Grile de (auto)evaluare 	1

CUVINTELE FAMILIEI

1 În introducerea unității am prezentat o serie de cuvinte transpuse într-o hartă conceptuală, cu ajutorul căreia elevii vor înțelege complexitatea temei. Elevii citesc harta cuvintelor și urmăresc modul de grupare a acestora, observând organizarea lor pe câmpuri și subcâmpuri lexicale (*persoane, locuri, activități, stări, replici, valori, expresii, relații*). Este foarte important ca elevii să observe conexiunile dintre cuvinte și relațiile care se pot constitui între teme – subteme – cuvinte, să înțeleagă modul în care au fost grupate cuvintele. Profesorul le poate cere să completeze harta, să propună o nouă categorie, să exemplifice cu alte cuvinte. Harta este deschisă și dinamică, poate fi completată permanent. De-a lungul unității, profesorul poate reveni, de câte ori este cazul, la această hartă, iar elevii o pot utiliza ca suport în rezolvarea unor exerciții.

2 Elevii vor fi grupați câte doi și vor avea la dispoziție 2–3 minute pentru a realiza lista de cuvinte. Ulterior, aceștia vor discuta lista de cuvinte pe care au alcătuit-o și vor motiva de ce au ales cuvintele respective. Comunicarea orală are aici

atât o dimensiune argumentativă, cât și una de autoprezentare.

Elevii ar putea răspunde, de exemplu: Familia mea este definită de următoarele cuvinte:

- **bucurie**, pentru că părinții ne oferă mereu activități care să ne bucure;
- **educație**, pentru că eu și frații mei am fost învățați să respectăm ceea ce am învățat acasă, dar și să punem accent pe studiu la școală;
- **casa bunicilor**, deoarece toate vacanțele le petrecem acolo și avem multe amintiri frumoase despre acest loc;
- **petreceri aniversare**, deoarece sunt bucuria noastră, a copiilor;
- **jocuri**, pentru că de mici ne-am jucat cu părinții.

Răspunsurile pot fi variate, important este ca elevii să coreleze cuvintele cu experiențele personale, să transpună în cuvinte experiențele personale.

Pe elevii timizi, care nu îndrăznesc să vorbească despre ei înșiși, profesorul îi poate sprijini, oferindu-le sugestii: „Ai putea să te gândești la...”, „Adu-ți aminte de locurile pe care... de activitățile pe care...” etc.

Harta conceptuală (cu varianta ei, **harta mentală**) reprezintă o metodă de învățare, bazată pe importanța ierarhiilor în ordonarea ideilor și în memorarea informațiilor, având în vedere natura creatoare și asociativă a minții umane. Harta se bazează în mod esențial pe logica asocierii (nu pe relații de tip cauză-efect sau de cronologie – pentru care există alți organizatori grafici), asocierile fiind potențial infinite.

Harta se realizează parcurgând pașii următori:

Pasul 1. În centru se marchează tema, apoi se trasează ideile ordonatoare de bază.

Pasul 2. Ierarhiile de bază se ramifică, prin tehnica asocierii, cu alte idei.

În **punerea ei în pagină** se folosesc sublinieri cu creioane colorate pentru a face vizibile ierarhizarea și ordonarea informațiilor.

În prezentarea hărții, profesorul poate discuta cu elevii metafora „ramurile gândului” (Mihai Eminescu, *Numai poetul*)

DESCOPERIM FAMILIA ÎN LITERATURĂ

Textele propuse în această secțiune sunt menite să trezească plăcerea lecturii și să le dea elevilor încredere în capacitățile lor de cititori, să le creeze autonomie în lectură și, mai ales, să le ofere capacitatea de a se raporta în mod personal la textul literar. Ei vor descoperi tema ilustrată în diverse moduri în textul literar.

1 Elevii vor fi organizați în grupe de câte 4–6 membri. Aceștia vor citi toate textele de la p. 15–17 și își

vor alege trei dintre acestea. Pentru o mai bună înțelegere a textelor și pentru ca profesorul să poată observa fluentă în lectură, textele pot fi citite cu voce tare de către elevi. Recomandăm lectura cu voce tare ca exercițiu. În funcție de nivelul clasei, la alegerea profesorului, se pot selecta doar trei texte pentru a fi citite. Elevii vor avea la dispoziție 10 minute pentru a identifica imaginea familiei în fiecare text ales. După aceea, câte trei elevi din fiecare grupă vor prezenta răspunsurile în fața clasei.

De exemplu:

- În textul scris de Hanna Botta (**textul 1**), elevii ar putea observa că se prezintă modurile diverse de comunicare între membrii unei familii (mama, tata, sora și fratele). Se vorbeau în familie șapte limbi, mama era ungueroaică, tatăl era român, iar copiii vorbeau limba specifică vârstei și comportamentului lor – „cu fratele meu băiețește / sau smiorcăiala din partea mea”. Textul poate aduce în discuție aspecte legate de interculturalitate.
- În textul lui Ion Creangă (**textul 2**), elevii pot sesiza că accentul este pus pe relația caldă dintre membrii familiei, pe starea de siguranță, de liniște și de bucurie. Timpul petrecut în familie este unul perfect – „de parcă era toată lumea a mea” – și rămâne mereu în amintirea omului.
- În fragmentul preluat din *În casa bunicilor* de Ionel Teodoreanu (**textul 3**), elevii pot observa o familie în care copiii sunt protejați, în care mama are permanent grijă de toți copiii săi. Valorile transmise sunt: bunătatea, protecția și grija față de cei dragi.
- Vă recomandăm să le oferiți feedback elevilor, sugestii, idei etc.
 - ✓ **Întrebare:** Ce ai vrut să spui prin...? / Ai putea detalia/exemplifica...?
 - ✓ **Constatare:** Ai ales secvențe clare pentru a exemplifica.
 - ✓ **Exclamație:** Foarte bună ideea pe care ai observat-o! etc.

La finalul exercițiului, profesorul poate realiza, pornind de la răspunsurile elevilor, o sinteză, menționând că familia este o temă frecvent întâlnită în literatură, în texte dintre cele mai diverse, având reprezentări variate etc. Profesorul poate face referire la harta lexicală (precizând că foarte adesea imaginea familiei în literatură se construiește cu aceste cuvinte), la cuvinte-cheie, la emoții, imagini, valori etc.

2 Elevii își prezintă textul preferat.

De exemplu: Din punctul meu de vedere, textul scris de Robert Șerban (**textul 7**) este cel mai interesant pentru că prezintă dorința unui tată de a fi un părinte cât mai bun pentru copiii săi. Acesta își dorește să fie răbădător, calm, empatic și corect cu fiii săi, iar când nu găsește soluții, acționează asemenea copiilor săi, urmărind desene animate, evadând astfel și el în lumea imaginației.

3 Elevii vor selecta două texte și vor prezenta, în două-trei enunțuri, un element de conținut comun. Aceștia se pot raporta la un cuvânt-cheie, la o idee, la o acțiune, la o emoție sau valoare, la un personaj.

De exemplu: În textul scris de Lucian Blaga (**textul 5**) și în cel scris de Ion D. Sîrbu (**textul 8**) în prim-plan se află figura mamei. Ambele mame sunt privite de copii cu admirație. Copilul din *Hronicul și cântecul vârstelor* este fermecat de forța mamei, de capacitatea ei de a ține pericolul la distanță, iar celălalt copil

de hărnicia și de forța de sacrificiu a acesteia pentru binele copiilor.

4 Elevii vor asocia unul dintre textele prezentate la începutul lecției cu o pictură, cu o melodie, cu o secvență dintr-un film sau cu o altă operă literară/artistică, indicând o asemănare între acestea. Profesorul le va oferi sugestii elevilor pentru posibile asocieri, în cazul în care aceștia nu reușesc să identifice niciun exemplu.

De exemplu:

- melodiile *Sărut mâna, Mamă!* cântată de Lidia Buble, *Mulțumesc, iubită mamă* (Delia), *Mama, doar mama* interpretă de Corina Chiriac;
 - picturile *Trei frați* de Nicolae Tonitza, *Iseppo da Porto și fiul său, Adriano* de Paolo Caliari (Véronèse) sau *Bunicul spune o poveste* de Albrecht Anker;
 - filmul *Minunea* (regie Stephen Chobsky, 2022) etc.
- 5** Prin setul de întrebări de la exercițiul acesta, sunt vizate, prin problematizare, valori, atitudini etice și civice, comportamente etc., în conexiune cu tema studiată – familia.

Posibile răspunsuri ale elevilor (orice alte răspunsuri sunt luate în considerare, profesorul discutându-le cu elevii și problematizând comportamente și valori asociate familiei):

- Sentimentele specifice între membrii familiei sunt iubirea și împlinirea. Cu toții ne simțim în siguranță acasă.
- În cei „7 ani de acasă” învățăm să fim oameni, să înțelegem cele mai importante valori precum bunătatea și respectul, iar acțiunile noastre poartă amprenta modului în care am fost crescuți în prima parte a copilăriei.
- Fiecare om își dorește o familie, deoarece toți avem nevoie de iubire și să știm că aparținem cuiva.
- Părinții sunt cei care au cele mai multe responsabilități, deoarece ei trebuie să aibă grijă și de ei înșiși, și de copiii lor. În același timp, ei trebuie să ne ajute să ne formăm, dar deseori au grijă și de bunici.
- Eu cred că relația cu bunicii este caracterizată de bunătate, pentru că aceștia își doresc să ne vadă fericiți și, de aceea le oferă copiilor tot ce își doresc. În schimb, părinții, uneori, sunt mai severi, impun reguli mai stricte.
- În activitățile de familie ar trebui să ne implicăm de bunăvoie, deoarece ne facem un bine nouă înșine, învățând astfel să realizăm lucruri care ne vor fi de folos mai târziu și să devenim mai responsabili.
- Ne dorim ca familia să fie aproape de noi permanent și, în special, în momentele cele mai importante, ca să ne bucurăm împreună.
- Influența familiei se simte în modul în care ne comportăm, în atitudinea pe care o avem față de oameni, în modul în care vedem lumea etc. Cred că amprenta influenței familiei o purtăm pe tot parcursul vieții.

Întrebările cu răspuns deschis au rolul de a dezvolta gândirea critică a elevului. Rezolvarea lor se bazează pe gândirea divergentă a elevului, pe experiențele personale sau pe cunoștințele acestuia și pot avea o gamă variată de răspunsuri. Sunt întrebări de reflecție prin care se crește motivația elevilor și interesul față de tema unității.

6 Elevii vor propune definiții ale familiei, concentrându-se pe atributele pozitive/prezente, care definesc familia, nu pe ceea ce nu este. Se poate construi fie o definiție tip-dicționar, fie bazată pe o comparație sau pe metaforă (fără a utiliza conceptul). Recomandați-le să nu folosească termeni vagi, să nu repete cuvântul „familie” (pentru a evita tautologia), să exprime esența, într-un mod cât mai autentic.

PORTOFOLIU (p. 17)

Elevii vor realiza a doua fișă pentru portofoliul personal. La alegerea profesorului, fișele pot fi prezentate în clasă, sub forma unui exercițiu de intercunoaștere. Exercițiul poate lua forma turului galeriei.

LECȚIA 2 TEXTUL NARATIV LITERAR. INSTANȚELE COMUNICĂRII NARATIVE. NARAȚIUNEA LA PERSOANA I ȘI LA PERSOANA A III-A (p. 18-p. 20)

DIN EXPERIENȚA MEA

1 Scopul exercițiului este de a-i determina pe elevi să realizeze legături între autori, opere și personaje, pe baza experienței lor de cititori. Ulterior, valorificând cunoștințele lor, va fi introdus și conceptul de narator. Elevii vor lucra în perechi și vor rezolva exercițiile în caiet.

Autor	Titlu	Personaj
Ion Creangă	<i>Povestea lui Harap-Alb</i> <i>Amintiri din copilărie</i>	Harap-Alb Nică
Mihail Sadoveanu	<i>Dumbrava minunată</i>	Lizuca
Ion D. Sîrbu	<i>De ce plânge mama?</i>	Radu
I.L. Caragiale	<i>Vizită...</i>	Ionel
Ionel Teodoreanu	<i>La Medeleni</i>	Dănuț, Olguța, Monica

2 De exemplu:

Autor	Titlu	Personaj
Roald Dahl	<i>Matilda</i>	Matilda
J.K. Rowling	<i>Harry Potter</i>	Harry Potter

ÎN LUMEA TEXTULUI

Elevii citesc, pe rând, cu voce tare textul. Profesorul poate realiza o lectură-model a textului.

Lectura-model implică dicție corectă, acuratețe, viteză adecvată, frazare potrivită, respectarea punctuației textului și expresivitate. Ea se face de către un cititor experimentat (de cele mai multe ori un adult, profesorul), care înțelege textul și este conștient de strategiile lecturii-model.

Fluența înseamnă citirea unui text cu acuratețe, viteză adecvată, frazare potrivită, respectarea punctuației textului și expresivitate.

Lectura fluentă asigură înțelegerea textului.

Fluența se dobândește în primii ani de învățare a lecturii, dar se exersează pe tot parcursul anilor de școală. Sunt trei etape în dobândirea fluentei:

1. dobândirea fluentei de suprafață (în ciclul achizițiilor fundamentale din ciclul primar) implică patru procese:

- **decodarea fonetică** (înțelegerea cuvintelor auzite);
- **recunoașterea cuvintelor** (recunoașterea literelor și a sensului cuvintelor);
- **procesarea semantică** (deducerea sensului din context);
- **procesarea sintactică** (deducerea sensului pe baza structurii sintactice).

Cititorii vor reuși să extragă semnificația automat, cu tot mai puțin efort. Însă, în cazul în care fluența se menține doar la decodarea textului și cititorii nu ajung la înțelegerea textului, există riscul analfabetismului funcțional.

2. dobândirea fluentei strategice (realizată, în principiu, în aproximativ trei ani de la începutul învățării cititului, deci tot în ciclul primar) implică următoarele procese:

- **extragerea semnificației din text și monitorizarea extragerii semnificației** (printr-o atenție sporită, voluntară sau automată, asupra proceselor din prima etapă);
- **reglarea vitezei optime de lectură** (presupune un echilibru, în mintea cititorului, între extragerea semnificației din text și reglarea vitezei de lectură);
- **managementul strategiei de suprafață** (presupune un control asupra fluentei de suprafață).

Acum cititorul înțelege textul și citește expresiv (adică respectă intonația enunțului, accentul cuvintelor, frazarea și ritmul corecte).

3. dobândirea fluentei de adâncime implică următoarele procese:

- **procesarea feedbackului primit din partea auditorului și reglarea citirii în consecință;**
- **formularea de răspunsuri personale, prin reflecție asupra conținutului textului și construcția unor noi semnificații;**
- **conștientizarea proceselor implicate** în lectură, adică metacogniția.

Acum cititorul este autonom: dobândește încredere și dă dovadă de reziliență, resimte satisfacția lecturii.

(Modelul fluentei a fost preluat din Timothy Rasinski, Camille Blachowicz, Kristin Lems, *Fluency Instruction research based best practices*, The Guilford Press, London, 2008, p. 175).

EXPLOREZ

Această secvență a lecției are ca scop înțelegerea textului. Am propus un text în care naratorul-personaj este un animal (*Țuș-Țuș, romanul unui măgaruș* de D. Ionescu Morel), pentru a fi clară diferența dintre lumea reală a autorului și lumea ficțiunii, a naratorului. Suplimentar, aceeași diferență este exemplificată, în manualul digital (p. 20), prin două fragmente: unul, din același roman și al doilea din *Memoriile unui motan călător* de Hiro Arikawa.

Sugestii de rezolvare a exercițiilor:

- 1** În text este vorba despre un măgaruș care se împrietenește cu un bătrân/despre relația dintre om și animal/despre bucuria de a te împrieteni cu cei din jur etc.
- 2** Personajele textului sunt: măgarușul Țopârdea, mama măgarușului și grădinarul Toma.
- 3** Acțiunea se petrece într-o zi de vară, la gardul de fier care desparte livada de grădina stăpânilor.
- 4** Povestitorul textului este măgarușul Țopârdea.
- 5** Diferențele dintre autor și narator:

- autorul aparține realității; naratorul aparține ficțiunii;
- autorul a scris opera în 1943, într-un timp concret; naratorul relatează ceea ce se întâmplă în universul imaginar;
- autorul a scris mai multe cărți; măgarușul, care este narator, apare doar în acest text.

6 Completarea schemei în caiet:

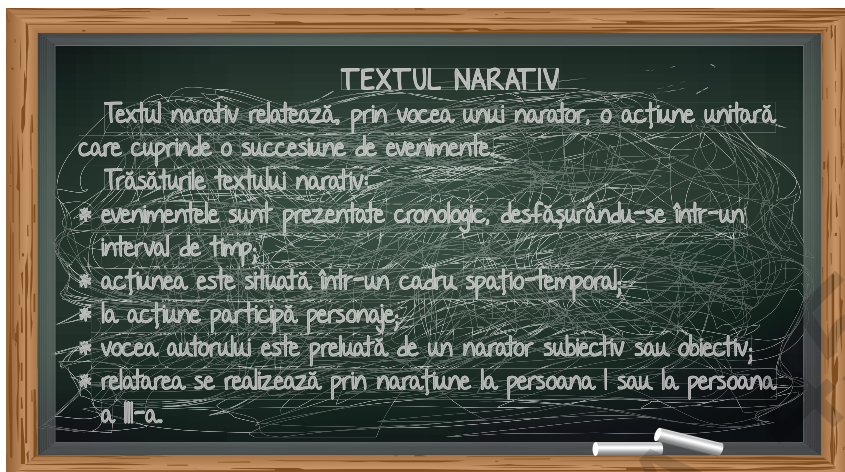
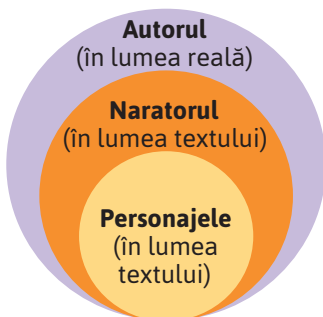
Autorul: D. Ionescu Morel

Naratorul: măgarușul

Personajele: mama măgarușului, măgarușul, grădinarul Toma

7 Întâmpările sunt narate la persoana I.

Profesorul le explică elevilor trăsăturile **textului narativ**, având drept reper caseta **Elemente-cheie**, particularizându-le în fragmentul din *Țuș-Țuș, povestea unui măgaruș* de D. Ionescu Morel. Profesorul poate transpune schema din manual pe tablă, poate citi împreună cu elevii schema de la p. 20, revenind cu explicații. Schema tablei ar putea conține informațiile din rubrica **Elemente-cheie**:

APROFUNDEZ

- 1 Elevii citesc textul și observă că verbele sunt la persoana a III-a.
- 2 În narațiunea la persoana I, naratorul este și personaj, prezentând lumea și personajele în mod subiectiv. În schimb, în narațiunea la persoana a III-a, naratorul nu participă la acțiune, el este detașat și are o imagine de ansamblu asupra lumii și a personajelor.

REAȚII SUBIECTIVE

Profesorul va analiza povestea realizată de elevi, urmărind dacă evenimentele sunt prezentate din perspectiva grădinarului.

LECȚIA 3 TEXTUL NARATIV LITERAR ÎN PROZĂ LA PĂDURE DE ION AGÂRBICEANU (p. 21-p. 28)

DIN EXPERIENȚA MEA

Rubrica propune o activitate de prelectură, ce urmărește pregătirea elevilor pentru receptarea textului *La pădure* de Ion Agârbiceanu, prin conturarea orizontului lor de așteptare. Deoarece textul are ca subiect o experiență de cunoaștere a lumii din jur trăită de un copil, am considerat important să le orientăm elevilor atenția spre experiențele copilăriei. Scopul exercițiului este dublu: să pregătească întâlnirea cu textul și să favorizeze autocunoașterea.

Elevii vor fi grupați câte 4-6 și vor discuta, pe baza

experiențelor proprii și a lecturilor lor, despre experiențele copilăriei. Apoi vor realiza o listă cu acestea.

Dacă vor fi elevi în impas, profesorul le poate face sugestii precum:

- Gândiți-vă la textul..., în care copilul...;
- Gândiți-vă la fotografiile de familie pe care le aveți! Ce momente surprind ele? etc.;
- Dacă ar trebui să realizez eu lista, m-aș gândi la primul film pe care l-am văzut..., la prima tabără... etc.

ÎN LUMEA TEXTULUI

Se recomandă lectura cu voce tare a textului literar, eventual chiar lecturi succesive ale acestuia. Profesorul poate realiza o lectură-model, iar apoi lectura va fi realizată de către elevi. Este importantă lectura fluentă, care să permită înțelegerea textului și sesizarea aspectelor precizate în cerință, în acest caz, imaginea familiei. Se poate recurge ulterior la lectura silențioasă și la lectura pe roluri. Dacă

profesorul le cere elevilor să citească textul pe fragmente, este important ca în segmentarea textului să se țină cont de logica textului. Recomandăm evitarea lecturii în lanț deoarece aceasta nu susține comprehensiunea textului, atenția elevilor fiind orientată spre momentul în care profesorul spune „Stop. Continuă elevul...”, și mai puțin spre conținutul textului.

☆☆☆ REACȚII SUBIECTIVE

Elevii vor răspunde la întrebările propuse, discutând cu colegul de bancă. Exercițiul acesta încurajează exprimarea unor păreri subiective ca reacții imediate după lectura textului. Răspunsurile pot fi dintre cele mai diverse, dar profesorul ar trebui să direcționeze elevii înspre construirea unor răspunsuri nuanțate, motivate. (*Cel mai mult mi-a plăcut X, pentru că...; Emoțiile X mi-au fost provocate de faptul că/ de momentul în care... etc.*).

HARTA TEXTULUI

Cerințele din secțiunea *Harta textului* au ca scop construirea comprehensiunii.

1 Profesorul îi provoacă pe elevi să ofere o primă ipoteză interpretativă, care se va nuanța în urma relecturilor textului.

De exemplu: În textul citit este vorba despre un copil care merge, pentru prima dată, cu tatăl său la pădure/ despre relația dintre un copil și familia sa etc.

2 Elevii vor răspunde, în caiet, la întrebările propuse.

Sugestii de răspuns:

- Fănică vrea să meargă cu carul la pădure împreună cu tatăl său.
- Tatăl merge la pădure să aducă lemne.
- Pentru a-l convinge pe tatăl său să îl ia și pe el la pădure, Fănică îl roagă, se ține după el, insistă.
- Bunica și mama îl susțin pe Fănică.
- Atunci când tatăl decide să-l ia pe Fănică în pădure, copilul este foarte bucuros.
- La ieșirea din sat, copilul este impresionat de dimensiunile satului pe care îl poate vedea de undeva de sus.
- Fănică se teme să nu se rătăcească în pădure.
- Tatăl îi explică băiatului că vulturul a atacat un pui de iepure, dar acesta a reușit să scape ascunzându-se într-o tufă.
- Pe drumul de întoarcere spre casă, lui Fănică nu îi mai este frică de mersul în carul plin cu lemne. Se gândește la lucrurile necunoscute pe care le-a văzut în pădure. Fănică pare că începe să se maturizeze. Experiența pe care o trăiește Fănică este o experiență inițiativă.

3 Elevii vor completa, în caiet, afirmațiile date.

Sugestii de răspuns:

- Fănică își dă seama că tatăl urmează să plece la pădure, pentru că văzuse că în curte nu mai erau decât câteva brațe de crengi, acolo unde fusese o grămadă mare de lemne.
- Tatăl îl ia pe copil cu el la pădure, deși îi reproșează bunicii că băiatul este fricos.
- În pădure, Fănică uită de car deoarece este fascinat de universul necunoscut în care pătrunde.
- În pădure, copilul crede că va fi în siguranță și nu se va pierde, doar dacă vede mereu boii.
- Fănică scoate un țipăt deoarece zărește o pasăre mare care se lasă fulgerător asupra unei vietăți.

- Pe drumul spre casă, copilul trăiește câteva clipe de amărăciune, deși fusese copleșit de bucurie.

Acțiunea

4 Elevii vor citi enunțurile și vor reconstitui ordinea cronologică a acțiunilor din text. Apoi vor nota în caiet enunțurile în ordinea corectă.

- Fănică îl urmează peste tot pe tatăl său pentru a-l îndupleca să-l ia cu carul.
- Fănică încearcă să-l convingă pe tatăl său să-l ia la pădure.
- Bunica îi cere tatălui să-l ducă pe Fănică în pădure.
- În pădure, Fănică uită de car.
- Fănică și tatăl său mănâncă pâine, slănină, mămăligă cu brânză și cu ceapă.
- Pasărea coboară ca fulgerul spre iepure.
- Tatăl termină de umplut carul cu lemne.
- Spre seară, cei doi se întorc acasă.

Cadrul acțiunii: timpul și spațiul

5 Elevii vor răspunde, în scris, la întrebările date.

- Acțiunea se petrece în luna mai, fiindcă este precizat în text: „treceau printre holdele de toamnă, mărișoare pentru luna mai”.
- Acțiunea începe în urmă cu două zile („de două zile se ținea...”), iar drumul până la pădure și înapoi se desfășoară pe parcursul unei zile. Copilul sesizase că tatăl urma să plece la pădure și de două zile insistă să-l ia și pe el. Tatăl și fiul pleacă la pădure dimineața și se întorc seara. („Haida să mănâcăm, că-i ojină, și să plecăm, să nu ne apuce noaptea pe drum.”)
- Acțiunea se petrece în curtea gospodăriei familiei lui Fănică, pe drumul spre pădure, în pădure și pe drumul de întoarcere.
- Pădurea reprezintă un spațiu necunoscut, față de spațiul familiar al casei. În pădure, copilul se întâlnește cu plante și miresme noi, cu viețuitoare necunoscute, cu întâmplări al căror înțeles îi este străin.

Personajele

6 Elevii vor completa schema, scriind în cercurile goale:

- tata: personaj secundar;
- mama: personaj secundar;
- bunica: personaj secundar.

UNITATEA 1 – FAMILIA

La opțiunea profesorului, personajele pot fi clasificate și ca: principale, secundare și episodice. În acest caz, tata este personaj secundar, iar mama și bunica sunt personaje episodice.

Pe axele care unesc personajele se poate marca:

- pe axa Fănică – mama: fiu, atitudine maternă, susținere, încurajare, grijă etc.;
- pe axa Fănică – bunica: nepot, susținere, empatie etc.;
- pe axa Fănică – tata: atitudine paternă, responsabilitate etc.

Narațiunea

7 Elevi vor nota răspunsurile corecte de la itemii cu alegere multiplă.

- A. În text, narațiunea se realizează **b)** la persoana a III-a.
 B. Naratorul este **c)** o voce a autorului, care relatează evenimentele la persoana a III-a.

Tipul textului

8 Elevii vor selecta, din lista propusă, trăsăturile textului narativ literar regăsite în *La pădure* de Ion Agârbiceanu și le vor nota în caiet.

Textul *La pădure* de Ion Agârbiceanu este narativ literar, deoarece:

- a) Evenimentele sunt prezentate cronologic.
- c) Acțiunea se desfășoară într-un interval de timp.
- d) Acțiunea este situată într-un cadru spațio-temporal.
- e) Textul creează o lume imaginară care reflectă realitatea.
- f) La acțiune participă personaje.
- g) Vocea autorului este preluată de un narator.
- i) Relatarea se realizează prin narațiune la persoana a III-a.

II. Harta textului

Autorul: Ion Agârbiceanu				
Titlul: <i>La pădure</i>				
Textul vorbește despre: Primul drum la pădure al unui copil alături de tatăl său/Experiența unui copil care face un drum la pădure împreună cu tatăl său. (Se vor accepta și alte răspunsuri adecvate, care să dovedească înțelegerea textului în ansamblu.)				
Cadrul acțiunii (spațiul și timpul)				
Unde se desfășoară acțiunea?			Când are loc acțiunea?	
Acțiunea se desfășoară în curtea unei gospodării rurale, pe drumul spre pădure, în pădure și în drum spre casă.			Acțiunea are loc în luna mai, pe parcursul unei zile.	
Personajele				
Principale: Fănică			Secundare: tatăl, mama, bunica	
Acțiunea				
Întâmplare	Întâmplare	Întâmplare	Întâmplare	Întâmplare
Fănică îl urmează peste tot pe tatăl său și îi cere să-l ia cu carul.	Bunica îi cere tatălui să-l ducă pe Fănică în pădure.	Tatăl se înduplecă și e de acord să îl ia pe băiat cu el. / În pădure, Fănică se uită la car.	Fănică și tatăl său mănâncă pâine, slănină, mămăligă cu brânză și cu ceapă.	Fănică observă o pasăre care coboară iute spre iepure și rămâne nedumerit. / Tatăl îi explică ce s-a întâmplat.
Finalul acțiunii: Spre seară, cei doi se întorc acasă.				
Tiparul textual: narativ				
Tipul de narator: la persoana a III-a				

Harta textului se regăsește și în varianta digitală a manualului și la Anexa 6 de la finalul ghidului.

FĂNICĂ ȘI LUMEA DIN JURUL SĂU

Această secțiune conține exerciții care urmăresc formarea unor strategii de interpretare.

1 Elevii vor fi organizați în grupe de 4–6 participanți și vor identifica personajele (tatăl, mama, bunica), obiectele (carul, tăietorul de lemne, șira de paie, ieslea, jugul, securea etc.) locurile (curtea, grădina, poiata etc.) care alcătuiesc lumea în care trăiește Fănică. Elevii vor fi încurajați să realizeze o hartă a acestei lumi, folosind informațiile oferite de text, accentul căzând nu atât pe realizarea artistică a hărții, cât, mai ales, pe includerea elementelor reprezentative pentru universul în care trăiește Fănică.

Lumea lui Fănică este realizată de eleva Iarina Fărcaș

2 În grupe, elevii vor discuta despre dorința lui Fănică de a merge cu carul la pădure și vor completa, în caiet, graficul dat. Exercițiul urmărește evoluția personajului declanșată de dorința acestuia de a merge la pădure. Elevii vor înțelege că dorința personajului este declanșatorul acțiunii și vor învăța să urmărească evoluția unui personaj pe baza schemei pe care o au de completat.

- Care este dorința lui Fănică? → *Să meargă cu carul în pădure.*
- Ce face băiatul ca să-și îndeplinească dorința? → *Îl roagă pe tatăl său, insistă, se ține după el, plânge.*
- Ce dificultăți întâmpină în realizarea dorinței? → *Tatăl găsește tot felul de motive pentru a nu îl lua în pădure.*
- Cum îl susțin membrii familiei în realizarea dorinței? → *Mama și bunica îi spun tatălui să-l ia pe copil la pădure.*
- Ce experiențe trăiește copilul pe drumul spre pădure și în pădure? → *Pe drumul spre pădure este uimit de mărimea și de frumusețea satului, îl dor toate fiindcă drumul e accidentat și carul se zdruncină, este nerăbdător să ajungă la pădure.; În pădure este fascinat de noul univers care i se*

dezvăluie, o lume pe care o simte și familiară, dar și străină.; Identifică plante pe care le știa de acasă, asistă la un episod în care un vultur atacă un iepuraș.

- Ce beneficii îi aduce copilului împlinirea dorinței? Ce descoperă copilul după ce i se împlinește dorința? → *Drumul la pădure îl maturizează pe Fănică, acum știe cum arată satul văzut de pe deal, știe cum e să mergi mai mult timp în car, știe unde este pădurea și ce este în pădure.; Fănică descoperă o lume atrăgătoare și misterioasă în pădure.*

3 Lucrând în grupe, elevii vor completa ultimul rând din tabel cu trăsăturile personajului, deduse din acțiunile și comportamentul copilului, menționate în rubricile tabelului. Orice răspuns adecvat va fi considerat corect.

Sugestii de răspuns:

- Acasă, Fănică este *insistent/dornic* să plece cu tatăl la pădure/copilăros.
- Pe drumul spre pădure, băiatul este *reținut/nu vrea să se plângă de nimic/temperat/înfrânat/dovedește tărie de caracter în fața tatălui/nerăbdător.*
- În pădure, copilul este *curios/fascinat de lumea pe care o descoperă.*
- Pe drumul spre casă, Fănică este *schimbat/matur.*

4 Exercițiul acesta prezintă o strategie de lectură prin care elevii pot identifica valorile unui personaj. Profesorul va modela rezolvarea exercițiului, pentru ca elevii să înțeleagă raționamentul.

Strategia conține doi pași:

- Elevii vor identifica obiectul dorinței personajului (ce dorește personajul), răspunzând la întrebarea: *Ce dorește personajul?*
De exemplu: Fănică dorește să meargă la pădure.
- Elevii vor identifica motivul/impulsul care îl conduce pe personaj (se poate răspunde la întrebarea: *De ce dorește personajul ceea ce dorește?*).
De exemplu: Fănică dorește să meargă la pădure pentru că e curios/pentru a descoperi lumea din afara casei/pentru că vrea să petreacă timp alături de tatăl său etc.

În urma acestui răspuns, se vor putea formula valorile personajului:

Fănică dorește să meargă la pădure, pentru că este curios → *curiozitatea;*

Fănică dorește să meargă la pădure pentru a descoperi lumea din afara casei → *cunoașterea, descoperirea, explorarea;*

Fănică dorește să meargă la pădure, pentru că vrea să petreacă timp alături de tatăl său → *relația cu tatăl.*

Strategia de lectură se poate axa și pe acțiunile personajului. În acest caz:

- Elevii vor identifica acțiunile personajului, răspunzând la întrebarea: Ce face personajul?
De exemplu: Mama îl susține pe Fănică.
- Elevii vor identifica motivul/imbouldul pentru acțiunile personajului (se poate răspunde la întrebarea: De ce face personajul ceea ce face?).
De exemplu: Mama îl susține pe Fănică pentru că nu vrea să-l vadă necăjit/dorește ca tatăl să nu-l țină pe copil într-o stare de agitație/este de acord cu dorința copilului.

De aici se pot deduce valorile personajului:
Mama îl susține pe Fănică, pentru că nu vrea să-l vadă necăjit → bucuria, liniștea copilului (sunt valorile mamei);

Mama îl susține pe Fănică, deoarece dorește ca tatăl să nu-l țină pe copil într-o stare de agitație → relația cordială tată-fiu (constituie o valoare pentru mamă);
Mama îl susține pe Fănică, deoarece este de acord cu dorința copilului → împlinirea dorinței copilului/satisfacția copilului (constituie valorile mamei).

În rezolvarea exercițiului, elevii vor putea alege oricare dintre cele trei puncte din coloana **a)** și vor relaționa alegerea cu un punct corespunzător din coloana **b)**.

Strategia aceasta de lectură este prezentată în caseta **Strategii de lectură**, de la p. 27.

STRATEGII DE LECTURĂ

Pentru a înțelege un personaj și pentru a identifica valorile acestuia, răspunde la două serii de întrebări:

1. Ce dorește personajul? → Ce îl face să dorească ceea ce dorește?
2. Ce face personajul? → Ce îl determină să facă ceea ce face?

5 Elevii vor completa schema cu valorile care-l caracterizează pe Fănică și vor formula enunțuri după model.

De exemplu: Fănică vrea să meargă cu carul pentru că este curios. Deci curiozitatea este o valoare care îl ghidează pe Fănică.

Alte valori cu care se poate completa schema:

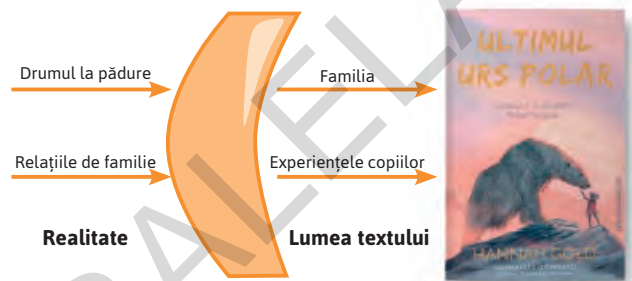
- perseverență (**raționament:** Ce face Fănică acasă? Se ține după tatăl său și îi cere să îl ia cu el la pădure. Ce îl determină pe Fănică să facă acest lucru?);
- cumințenie, tărie de caracter (**raționament:** Ce face Fănică pe drum? Pe drum, nu recunoaște că îi este foame și că este obosit. Ce îl determină pe copil să se comporte în acest mod?);
- curiozitatea (**raționament:** Ce face Fănică în pădure? Intră în pădure, atras de farmecul ei. Ce îl determină pe copil să facă acest lucru? etc.)

Profesorul le va explica elevilor această strategie, exemplificând raționamentul, pe baza casetei **Strategii de lectură** (p. 27, jos).

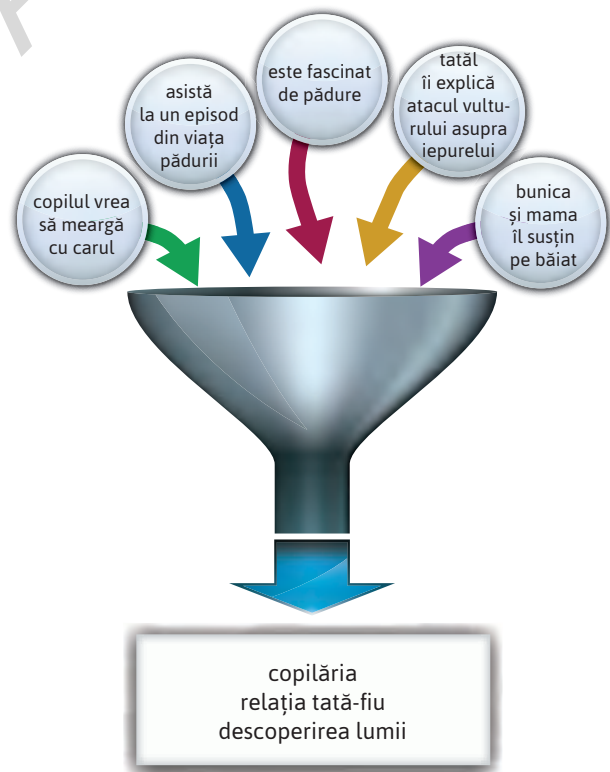
6 În rezolvarea cerinței vor fi utilizate întrebările propuse în caseta **Strategii de lectură** (p. 28). Profesorul va sublinia că într-un text literar pot fi identificate mai multe teme.

Identificarea temei/temelor unui text literar se poate realiza răspunzând la întrebările următoare:

a) Care este cel mai important aspect din realitate sau din experiența umană transpus în acest text? Strategia de lectură pune în relație realitatea cu universul ficțional și evidențiază aspectele importante din realitate/experiența umană transpuse în text.

b) Despre ce vorbește în mod semnificativ textul? Strategia presupune ierarhizarea informației din text, tema fiind elementul cel mai semnificativ.

Organizați în grupe, elevii vor alege una dintre temele textului *La pădure* de Ion Agârbiceanu, propuse în cadrul exercițiului (p. 28) și își vor justifica opțiunea, într-un text de două-trei enunțuri pe care îl vor prezenta colegilor.

De exemplu: Cel mai important aspect din experiența umană prezentat în text este viața dintr-o familie. Sunt prezentate relațiile dintre membrii familiei, relația copil-tată, relația copil-mamă, relația dintre soți, dintre bunică și ginere. Așadar, tema textului este familia.

FĂNICĂ ȘI LUMEA DIN JURUL MEU

Această secțiune constituie etapa de postlectură, proiectată ca activitate de tip atelier de scriere și de comunicare orală. Elevii vor fi împărțiți în grupe de 4–6 membri.

Grupa 1. Mai întâi, elevii vor discuta care ar putea să fie intențiile autorului, apoi vor formula răspunsul la întrebări și îl vor motiva. Metoda se numește *Întrebă autorul* și se poate desfășura sub forma unui joc de rol. Exercițiul le permite elevilor să înțeleagă un text literar din perspectiva scriitorului. Răspunsurile pot fi foarte variate, unele vor încerca să se apropie de perspectiva lui Agârbiceanu. Profesorul le poate recomanda elevilor să urmărească prezentarea autorului de pe suportul digital și/sau pe cea alăturată textului *La pădure* (p. 21). Alte răspunsuri vor ilustra lumea elevilor, contextul în care ei trăiesc.

Grupa 2. Are drept sarcină să prezinte textul, într-un context de comunicare nou, extrașcolar, în dialog cu un prieten. Astfel, exercițiul urmărește prelungirea

receptării textului prin raportarea critică a elevilor la text. Rezolvarea poate lua forma unui joc de rol, a unui text scris adresat unui prieten etc. Se pot utiliza și alte metode specifice gândirii critice. Scopul exercițiului este raportarea critică la text: la personajele textului și la valorile lor. Profesorul le va recomanda elevilor să revadă exercițiile consacrate valorilor personajelor, de la p. 27.

Grupa 3. Urmărește raportarea critică a elevilor la experiența personajului, prin problematizare. Profesorul le poate recomanda elevilor să revadă exercițiile 2, de la p. 26, și 3, de la p. 27. Elevii vor reactualiza problemele cu care se confruntă personajul și vor găsi soluții din perspectiva experienței lor. Soluțiile pot fi generate fie prin conversație între elevi și construcția unor argumente pro-contra, fie prin metoda pălăriilor gânditoare (Edward De Bono, *Șase pălării gânditoare*) aplicată în cadrul grupei.

Metoda pălăriilor gânditoare este descrisă de autorul ei (Edward de Bono) ca fiind o metodă prin care se caută și se găsesc soluții la o problemă.

În lecția de literatură, metoda poate fi utilizată doar pentru interpretarea realizată din perspectiva contextului cititorului.

Se pornește de la identificarea unei probleme (*de exemplu:* Fănică vrea să meargă la pădure, iar tatăl lui nu vrea să-l ducă. Sau: Pe drumul spre pădure i se face foame, dar el nu recunoaște asta. Sau: Pe drumul spre casă, e puțin trist etc.). Această problemă va fi formulată în clasă. În absența unei probleme/situații-problemă, metoda nu poate fi aplicată.

Apoi elevii vor parcurge, succesiv (nu simultan), următoarele etape:

1. toți elevii din clasă/grupă (dacă doar o grupă lucrează cu metoda aceasta) își vor formula reacțiile subiective la această problemă. *De exemplu:* Mă revoltă că tatăl nu vrea să-l ia pe copil la pădure.; Mă enervează Fănică deoarece e cam plângăcios etc. În această etapă, toți elevii au **pălărie roșie** (care, simbolic, ilustrează stările și sentimentele).

2. apoi, aceiași elevi vor identifica, împreună, datele obiective care au legătură cu problema dată. *De exemplu:* Fănică este un copil care cunoaște doar ograda proprie, locuiește în mediul rural, într-o gospodărie, împreună cu mama, tatăl și bunică sa, tatăl aduce frecvent lemne de la pădure etc. Aceasta este etapa în care toți elevii își pun **pălăria albă** (care, simbolic, ilustrează cunoașterea obiectivă).

3. în continuare, aceiași elevi vor identifica avantajele situației în care se găsește Fănică. *De exemplu:* Copilul este în siguranță dacă rămâne acasă, poate mânca oricând i se face foame, nu trebuie să suporte efortul drumului, nu se va certa cu tatăl său etc. Aceste avantaje pot fi propuse de elevi și dincolo de granițele textului. În această etapă toți elevii au **pălăria galbenă** (care, simbolic, reprezintă gândirea pozitivă, care caută avantajele situației).

4. apoi aceiași elevi găsesc, mai departe, dezavantajele situației în care se găsește Fănică. *De exemplu:* Băiatul va rămâne în orizontul limitat al ogrăzii familiei, nu va cunoaște lumea, nu va avea o relație bună cu tatăl etc. În aceasta etapă toți elevii au **pălăria neagră** (care, simbolic, reprezintă gândirea negativă, care vede aspectele negative, dezavantajele).

5. apoi elevii vor găsi și vor formula soluții la problema lui Fănică. *De exemplu:* Fănică ar trebui să ceară mai ferm ajutorul mamei și al bunicii, să vorbească cu prietenii săi și să le ceară sfatul, să facă un desen cu pădurea pe care să i-l dea tatălui etc. În această etapă toți copiii au **pălăria verde** (care, simbolic, reprezintă gândirea creativă, care găsește soluții).

6. apoi dacă profesorul dorește, le poate cere elevilor să explice pașii pe care i-au urmat pentru a găsi soluția. În această etapă, toți elevii vor avea **pălăria albastre** (care, simbolic, reprezintă gândirea care urmărește procesul desfășurat până la găsirea soluției). De exemplu, mai întâi am identificat problema lui Fănică, apoi am identificat datele obiective din text, apoi am formulat avantaje, apoi dezavantajele, apoi am formulat soluția.

Grupa 4. Urmărește raportarea critică la personaj și la relația dintre personaje, prin schimbarea perspectivei narative și prin schimbarea unor date din universul textului: bunica scrie mesaje, îi oferă soluții copilului. Elevii vor sesiza această schimbare de perspectivă și vor redacta mesajul, în forma dorită de ei: sms, scrisoare etc.

REFLECTEZ

Elevii vor răspunde la întrebările date. În urma răspunsurilor oferite, profesorul va putea identifica dificultățile de comprehensiune și va putea iniția discuții cu caracter metacognitiv, de reflecție, de observare și de asumare a greșelilor într-un mod pozitiv.

Procesele metacognitive fac referire la cunoștințele pe care cititorul le posedă asupra actului lectural. În această etapă, elevul înțelege momentul în care a pierdut firul comprehensiunii, unde a fost nevoie de anumite strategii pentru a remedia problemele de înțelegere. Prin întrebările date se facilitează înțelegerea propriului mecanism de creare a sensului. Acest proces exprimă gradul de angajare a cititorului în procesul de căutare a modalităților propice de realizare a comprehensiunii și a deschiderii sale spre auto-evaluare, care îl va sprijini să-și modeleze receptarea în funcție de context și de intenția textului.

(Jocelyne Giasson, *La compréhension en lecture*, Bruxelles, De Boeck-Wesmael, 1990/2011)

LECȚIA 4 TRANSFORMAREA VORBIRII DIRECTE ÎN VORBIRE INDIRECTĂ (p. 29-p. 30)

DIN EXPERIENȚA MEA

Elevii citesc replicile din ilustrație și observă că întrebarea băiatului adresată fetelor „Vreți să vă jucați cu noi?” este reformulată în dialogul dintre cele două fete ilustrate în dreapta imaginii. Elevii vor observa asemănările și diferențele dintre întrebarea inițială și reformularea ei: sunt prezente aproape aceleași cuvinte; în plus apar cuvintele „ne-a întrebat” și „dacă”; în locul semnului întrebării din întrebarea inițială este punct.

EXPLOREZ

Profesorul îi împarte pe elevi în echipe și le oferă 3–4 minute timp de lucru. Ulterior, verifică răspunsurile: **a) F; b) A; c) A; d) F; e) F; f) A; g) F.**

Profesorul poate discuta cu elevii nu doar soluțiile, ci și modul în care aceștia au ajuns la soluții. Apoi profesorul explică diferența dintre vorbirea directă și vorbirea indirectă.

Vorbirea directă reprezintă reproducerea vorbelor unei persoane în felul în care aceasta le-a rostit, în schimb, vorbirea indirectă reprezintă relatarea vorbelor unei persoane, transpuse într-un alt context de comunicare.

De exemplu, în exercițiul de la această rubrică sunt ilustrate două contexte de comunicare: primul, în care bunica vorbește cu mama, al doilea, în care mama vorbește cu copilul. Replica bunicii din primul context este redată de mamă în al doilea context.

APROFUNDEZ

1 Elevii transformă vorbirea directă în vorbire indirectă:

Copilul îl întreabă pe tatăl său dacă îl va duce și pe el, iar tatăl îi răspunde că urmează să vadă/va vedea în funcție de ce spune și mama. Copilul, înviorat, afirmă că mama îl lasă, iar tatăl susține că aceasta îl lasă pentru că vrea să mai scape de el. Apoi continuă întrebându-l ce părere are bunica. Copilul susține că și bunica îl lasă și continuă zicând că aceasta l-a avertizat/i-a spus să aibă grijă să nu cadă din car când vor veni cu lemnele.

2 Elevii citesc cele două texte și rezolvă exercițiul. Răspunsuri corecte: **a) A; b) A; c) A; d) F; e) F.**

Profesorul explică modul de redactare a vorbirii indirecte și sintetizează, pe tablă, modificările posibile, conform casetei **Strategii de redactare** din manual, de la p. 30.

3 Elevii lucrează în grupe. Au la dispoziție 7–10 minute. Vor prezenta dialogul (sub forma unui joc de rol) și îl vor reda ulterior în vorbire indirectă (sub forma unei relatări). Profesorul va oferi feedback și va nota pe tablă modificările la care elevii au întâmpinat dificultăți, având drept reper caseta de la p. 30, reprodușă alăturat.

STRATEGII DE REDACTARE

Pentru a relata spusele cuiva, vorbirea directă este transformată în vorbire indirectă prin câteva modificări ale formei de exprimare:

- se elimină liniile de dialog;
- replicile sunt redactate prin folosirea verbelor de declarație, care exprimă acțiunea de „a spune” (*a spune, a întreba, a răspunde, a aproba, a exclama* etc.), urmate de cuvinte de legătură (*că, să, dacă, unde, când, cum, care, cine, ce* etc.);
- verbele și pronumele de persoana I și a II-a se trec la persoana a III-a;
- se elimină formulele de adresare directă;
- se elimină exclamațiile;
- modul imperativ este transformat în modul conjunctiv;
- cuvintele care indică timpul și locul se modifică astfel: *acici* → *acolo, acum/în acest moment* → *atunci/în acel moment, ieri* → *cu o zi în urmă, săptămâna aceasta* → *în săptămâna aceea* etc.

REFLECTEZ

Exercițiul are o intenție ludică. Elevii vor sesiza că transpunerea vorbelor cuiva într-un alt context de comunicare poate varia de la redarea fidelă până la modificarea mesajului.

LECȚIA 5 REZUMATUL (p. 31-p. 33)

DIN EXPERIENȚA MEA

Clasa va fi organizată în grupe de 4–6 elevi.

În cazul în care elevii nu cunosc niciun film, profesorul le poate propune spre vizionare, în clasă sau acasă, filmul *Matilda* sau poate folosi manualul digital pentru a urmări prezentarea romanului cu același nume. Elevii vor redacta prezentarea filmului în 50 de cuvinte, apoi o vor rescrie în 30 și ulterior în 15. Aceștia vor citi răspunsul în clasă și vor preciza oral modul în care au reușit să „comprime” textul. Elevii observă că s-au eliminat informațiile de detaliu, că s-a insistat pe ideile esențiale, că s-au eliminat secvențele descriptive, iar enunțurile care conțin detalii

au fost reformulate. Dacă elevii nu reușesc pe cont propriu, profesorul poate oferi un exemplu de „contrageră” a textului.

Tehnica presupune sinteza treptată a textului: în 50 de cuvinte sau mai puțin; apoi în 30 de cuvinte. Ulterior se solicită rezumarea în 15 cuvinte.

Profesorul le explică elevilor cum se realizează corect un rezumat, definește rezumatul și accentuează regulile: eliminarea informațiilor secundare, eliminarea informațiilor redundante, înlocuirea unei liste de elemente printr-un termen global, înlocuirea unei liste de acțiuni printr-un termen general,

alegerea frazei care conține ideea principală, construirea unei fraze, dacă nu există una, care să conțină ideea principală. Se poate utiliza informația din caseta de mai jos.

STRATEGII DE REDACTARE

Rezumatul unui text se realizează prin reformularea succintă, cu propriile cuvinte, a ideilor importante. În realizarea rezumatului se ține cont de următoarele reguli:

- utilizarea verbelor la prezent sau la perfect compus;
- utilizarea verbelor la persoana a III-a;
- înlocuirea enumerațiilor printr-un cuvânt generic;
- înlocuirea termenilor particulari printr-un termen supraordonat;
- transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă;
- transformarea persoanelor pronomelor (persoana I devine persoana a III-a: *eu* → *el*; *noi* → *ei*; *a mea* → *a sa*);
- transformarea unor cuvinte (*acestea* → *acelea*);
- transformarea indicilor temporali și spațiali (*aici* → *acolo*; *mâine* → *a doua zi*);
- eliminarea detaliilor;
- înlocuirea elementelor de stil specifice autorului cu termeni din limba română standard.

EXPLOREZ

Elevii rezolvă exercițiul sub îndrumarea profesorului: A – 1 – f); B – 2 – c); C – 3 – d); D – 4 – e); E – 5 – a); F – 6 – b). Exercițiul are și o variantă pe suport digital.

APROFUNDEZ

- 1 a) Elevii citesc textul și realizează, în caiet, tabelul. Ideile principale și secundare sunt formulate cu sprijinul profesorului prin tehnica modelării: profesorul va arăta cum extrage el însuși ideile principale/secundare folosind protocolul vorbirii cu voce tare: „Mai întâi citesc paragraful... Apoi mă întreb Care este informația cea mai importantă din paragraf?, Așa identific ideea principală. Apoi mă întreb Ce alte informații referitoare la ideea principală conține fragmentul? Așa identific ideea secundară.” La nevoie, elevii vor citi de mai multe ori secvențele de text.

Sugestii de răspuns:

Secvența	Ideea principală	Ideile secundare
1.	Copiii citesc în foisor.	E vară și foarte cald. Copiii citesc sub un pom și evadează în lumile din carte.
2	Nel e entuziasmat de cartea lui.	Copiii citesc de două zile. Nel îi întrerupe pe ceilalți pentru a lăuda cartea pe care o citește. Nel consideră că volumul lui este superior cărților lui Dickens.
3	Nel termină în extaz lectura cărții.	Andi și Pia îi cer lui Nel să înceteze să-i deranjeze. Nel e surprins de finalul cărții și, de furie, îi lovește pe ceilalți doi cu cartea peste spate. Nel vrea să mai citească volume scrise de același autor.
4	Copiii nu știu numele autorului cărții citite de Nel, deoarece cartea nu are coperte.	Andi și Pia sunt absorbiți de acțiunea din cărțile lor. Nel le spune că a lăsat coperta în bibliotecă, deoarece mama consideră cartea nepotrivită pentru vârsta lor. Andi ia cartea din mâinile lui Nelu.
5.	Andi și Pia cred că Nelu i-a păcălit, iar Andi îl provoacă la o trântă.	Andi și Pia răsfoiesc cartea și dau peste replici plictisitoare. Copiii nu înțeleg din ce motiv Nel este entuziasmat de carte. Andi îl provoacă pe Nel la o bătaie sub nuc crezând că îi minte ca și altă dată.

- b) Sunt formulate etapele acțiunii și se realizează în caiet schema, urmând alegerea conectorilor potriviți pentru a marca succesiunea logică a acțiunilor.

Profesorul le explică elevilor că succesiunea logică a acțiunilor într-un rezumat poate fi marcată prin următorii conectori: *la început, după aceea, ulterior, mai târziu, mai apoi, în final* etc.

- c) Elevii realizează o primă formă a rezumatului.

2 Elevii verifică corectitudinea realizării rezumatului pe baza criteriilor menționate în manual, la p. 33 (a se vedea Anexa 1 de la finalul ghidului).

3 Elevii rescriu rezumatul, revizuit.

De exemplu: Într-o zi caniculară de vară, copiii Pia, Andi și Nelu citesc în foisor. Nel îi întrerupe pe ceilalți pentru a lăuda cartea pe care o citește. Apoi termină lectura în extaz și își dorește să citească și alte cărți de același autor, al cărui nume nu-l cunoaște, deoarece coperta cărții a rămas în bibliotecă. Pia și Andi răsfoiesc cartea, dar nu li se pare deloc interesantă și cred că Nel i-a păcălit. În final Andi îl provoacă pe Nel la trântă.

4 Elevii discută despre modul în care se modifică textul în funcție de scopul comunicării. După răspunsurile oferite, profesorul accentuează importanța alegerii unui scop în procesul de redactare.

- a) Dacă rezumatul ar fi prezentat într-o librărie, accentul ar cădea pe activitatea de lectură,

pe interesul copiilor pentru lectură, pe absența numelui autorului, pe reacția diferită a copiilor în fața aceluiași text.

- b) Dacă rezumatul ar fi prezentat în bibliotecă, la un cerc de lectură, accentul ar putea cădea pe comportamentul de cititor al copiilor (care implică și conflicte, și trântă) și pe reacțiile diferite ale cititorilor în fața aceluiași text, pe lecturile specifice unei vârste, pe interdicția lecturii unor cărți etc.

- c) Dacă rezumatul ar fi prezentat la zilele lecturii din săptămâna Școala altfel, accentul ar cădea pe un alt fel de lectură, în foisor, la umbră, ca activitate peste vară etc.

- d) Dacă rezumatul ar fi prezentat la un concurs de lectură pe blog, accentul ar putea cădea pe aspectele inedite ale textului: copiii citesc cu pasiune, au interdicții de lectură, se provoacă unii pe alții la lectură, la trântă etc.

REFLECTEZ

Această etapă a lecției are caracter metacognitiv, având drept scop exersarea unor strategii de învățare eficiente. În acest sens, elevii vor reflecta asupra contextelor diverse în care recurg la rezumat. Exercițiul le propune elevilor să aleagă un context de comunicare – dintre cele date – și să motiveze nevoia de a utiliza rezumatul.

De exemplu: când prezint subiectul unui film, mă bazez pe rezumat pentru a suprinde ideile și personajele principale și a-i informa pe ceilalți despre ceea ce am reținut din film.

LECȚIA 6 DICȚIA (p. 34-p. 35)

DIN EXPERIENȚA MEA

Pentru început, elevii vor sesiza că dicția (modul în care este rostit mesajul) influențează modul în care este receptat mesajul. De asemenea, vor observa că elementele paraverbale influențează calitatea discursului. Elevii vor audia din manualul digital secvența care redă textul următor în două moduri diferite:

„Hugo”, filmul lui Martin Scorsese, este despre familie. În prim-plan este un orfan în vârstă de 12 ani, care trăiește în zidurile gării din Paris și are grijă de ceasurile mecanice ale acesteia. Una dintre cele mai valoroase posesiuni ale lui Hugo este un om mecanic stricat, un dispozitiv cu înfățișarea unui bărbat cu un creion în mână, parcă pregătit să livreze un mesaj de o colosală importanță. Hugo este convins că, dacă va repara omul mecanic, acesta își va putea scrie mesajul. Pentru a reuși reparația, băiatul fură bucăți de jucării dintr-un magazin, iar aventurile sale ieșite din comun, petrecute la începutul secolului trecut, se vor mai învărti în jurul unui carnet dispărut, al unui desen extrem de familiar și al magiei filmelor mute. Acest film e pentru toată familia și are aventură, nostalgie, umanitate, și problematizează relațiile din familie și relația dintre carte și film, la baza sa stând o poveste scrisă de Brian Selznick.

După audierea secvenței, elevii vor completa în caiet organizatorul grafic de la p. 34. Oferim aici un exemplu de rezolvare.

Textul 1	Pronunție clară/neclară Ritmul vocii este alert, monoton, inegal, egal Respirația este inegală/egală pe tot parcursul rostirii textului Tonul vocii este în concordanță sau nu cu mesajul
-----------------	--

Textul 2	Pronunție clară/neclară Ritmul vocii este alert, monoton, inegal, egal Respirația este inegală/egală pe tot parcursul rostirii textului Tonul vocii este în concordanță sau nu cu mesajul
-----------------	--

EXPLOREZ

Profesorul le va propune elevilor exercițiul și îi va provoca să citească textul cu o atitudine optimistă, având un ritm rapid, apoi cu o atitudine agresivă, în care cuvintele sunt citite cu o pronunție dură a consoanelor, iar în final, cu o atitudine prietenoasă, cu vocalele pronunțate deschis. În fragmentul dat se repetă, în mod evident, sunetul „r”. Elevii vor nota, cu ajutorul profesorului, mai întâi trăsăturile rostirii în funcție de atitudine și apoi efectul pe care îl are dicția asupra receptorului: de a oferi un mesaj clar, de a fi auzite și înțelese cuvintele etc.

APROFUNDEZ

1 Elevii vor citi cuvintele și profesorul le va oferi soluții și explicații, dacă e cazul, pentru a disocia între [cs] și [gz]. Se pot realiza în caiet două coloane care să cuprindă aceste cuvinte. Este recomandată utilizarea DOOM³.

De exemplu:

X = [cs]	X = [gz]
box	auxiliar
complex	elixir
fix	exact
index	exaltat
lux	examen
toxic	a exaspera
taxă	exemplu
xerox	exercita
Felix	exercițiu
axă	a exemplifica
Alexandru	a exersa

2 Elevii vor citi enunțurile și, cel mai probabil, vor avea dificultăți să rostească anumite succesiuni de sunete. Elevii vor conștientiza dificultatea de a rosti

aceste succesiuni de sunete. Iar profesorul le va spune că aceste dificultăți sunt firești (fără să teoretizeze fenomenul de coarticulare). Exercițiul are și caracter ludic.

3 Elevii vor citi, cu dicție, fragmentul propus. Profesorul le poate atrage atenția asupra definiției dicției, discutate anterior. A se vedea caseta **Strategii de comunicare orală** de la p. 34.

4 Elevii vor avea la dispoziție opt minute pentru a realiza prezentarea filmului, iar apoi, timp de două minute, îl vor pregăti pe coechipierul desemnat să citească în fața colegilor, având în vedere trăsăturile dicției. Știrea va avea un caracter informativ și va conține rezumatul/prezentarea succintă a filmului.

Dacă elevii nu cunosc filme, profesorul le poate propune fie să vizioneze împreună un film, fie să facă trimitere la ecranizarea romanului *Matilda*, care a fost prezentat pe suport digital la începutul lecției.

Elevii desemnați vor veni pe rând în față și vor rosti cu dicția potrivită știrea, iar ceilalți vor completa o grilă de evaluare de la p. 35 din manual. (a se vedea Anexa 2 de la finalul ghidului)

REFLECTEZ

1 Elevii vor observa că dicția este necesară în diverse contexte din spațiul public, în care este important ca interlocutorul să recepteze corect mesajul.

2 **Posibile răspunsuri:** prima dată voi rosti lent toate sunetele unui cuvânt, apoi voi crește ritmul, voi pronunța mai accentuat sunetele de la finalul cuvintelor, voi fi atent când respir în timpul rostirii, îmi voi

încălzi buzele pentru a pronunța corect sunetele (*de exemplu: ba, be, bi, bo, bu, bă, bî* etc.), voi citi mai des cu voce tare, voi asculta audiobookuri pentru a auzi cum citesc expresiv cititorii profesioniști etc. În cazul în care elevii nu formulează răspunsuri sau acestea nu sunt pertinente, profesorul le poate vorbi despre anumite variante de îmbunătățire a dicției (precum cele enumerate mai sus).

 DIN EXPERIENȚA MEA

Începutul lecției are un caracter ludic și urmărește exersarea competenței lingvistice pe baza informațiilor pe care elevul le deține deja. Răspunsul așteptat este: *Familia, ca ramurile unui copac, crește în multe direcții, dar rădăcinile sunt tot acolo!*

După descoperirea mesajului, profesorul va discuta cu elevii răspunsurile la întrebări, pentru ca apoi să le reamintească tipurile de sunete din limba română: vocale, semivocale și consoane.

 EXPLOREZ

Clasa este organizată în grupe de 4–6 elevi și se începe rezolvarea exercițiului. În principiu, rezolvarea nu va ridica dificultăți, deoarece se bazează pe intuiția lingvistică a elevilor (de vorbitori nativi), care îi face să folosească principiul fonetic de despărțire (despărțirea după pronunțare).

Grupă	Cuvinte	Despărțire în silabe	Regulă
1	rude, mamă, tată, noră, frate, bunic, nepot, mătușă	<i>ru-de; ma-mă; ta-tă; no-ră; fra-te, bu-nic; ne-pot, mă-tu-șă</i>	V-CV
2	cumnat, confort, respect, plimbări, activ, înger, artist	<i>cum-nat, con-fort, res-pect, plim-bări, ac-tiv, în-ger, ar-tist</i>	VC-CV
3	mândru, cinste, vârstă, aspru, filtru, contra, monstru	<i>mân-dru, cin-ste, vâr-stă, as-pru, fil-tru, con-tra, mon-stru</i>	VC-CCV VC-CCC
4	fiul, poet, leul, croat, aur, real, știind, aer	<i>fi-ul, po-et, le-ul, cro-at, a-ur, re-al, ști-ind, a-er</i>	V-V

Profesorul le va explica elevilor regulile de despărțire în silabe, utilizând informațiile de la rubrica **Elemente-cheie**, de la p. 36. Este important ca profesorul să se asigure că elevii au înțeles regulile de bază.

 ELEMENTE-CHEIE

Silaba este sunetul (obligatoriu vocală) sau grupul de sunete (care conține obligatoriu o vocală) rostit printr-un singur efort respirator.

Regulile de despărțire în silabe respectă principiul fonetic.

Regulile de despărțire în silabe (unde **V** – vocală, **s** – semivocală, **C** – consoană) sunt:

- o consoană între două vocale trece în silaba următoare (VCV → V-CV): *ca-să, ma-mă, mă-gar* etc.
- două consoane între două vocale se despărțesc între ele (V(s)CCV → VC-CV): *car-te, cal-cul* etc.

Excepție: dacă prima consoană este „b”, „c”, „d”, „f”, „g”, „h”, „p”, „t”, „v”, iar a doua este „l” sau „r”, consoanele nu se despărțesc, trec amândouă în silaba următoare: *ca-blu, co-dru* etc.

Dar: *mij-loc, om-le-tă, bur-lac* etc.

- trei sau patru consoane se despărțesc după prima consoană (V(s)CCC(C)V → C-CC): *mais-tru, îm-pri-e-te-nit* etc.

Excepție: grupurile „lpt”, „mpt”, „mpt”, „ncș”, „ncș”, „nct”, „nct”, „ndv”, „rct”, „rtf”, „stm” se despărțesc după a doua consoană: *sculp-tor, somp-tu-os, re-demp-ți-u-ne, scon-cul, sfinc-șii, punc-tu-al, func-ți-e, send-viș, arc-tic, jert-fă, ast-mul*.

Excepție: succesiunile de patru consoane „rstn”, „rstv” se despărțesc după a treia consoană: *vâr-st-nic*.

- cinci consoane se despărțesc după primele două consoane (V(s)CCCCV → CC-CCC): *opt-spre-ze-ce, port-schi* etc.

- două vocale alăturate se despărțesc (V-V → V-V): *e-o-li-an, ca-i-să, fi-ord, fa-mi-li-a* etc.

APROFUNDEZ

Această etapă urmărește aplicarea regulilor de despărțire în silabe.

1 a) – 4; b) – 3; c) – 1; d) – 2.

Exercițiul are și o variantă pe suport digital.

2 Elevii vor preciza ce regulă a despărțirii în silabe s-a aplicat în cazul fiecărui cuvânt.

• po-len → **regula 1** (V-CV); • râ-ul → **regula 5** (V-V);
• cas-tru → **regula 3** (VC-CCV); • fol-clor → **regula 3** (VC-CCV); • ac-tiv → **regula 2** (VC-CV); • fi-or → **regula 5** (V-V).

3 Elevii vor despărți în silabe cuvintele și vor menționa două excepții de la regulile de despărțire în silabe, urmărindu-se, astfel, fixarea regulilor prezentate anterior.

• jertfă → jert-fă, **excepție de la regula 3**; • litru → li-tru, **excepție de la regula 2**; • sculptură → sculp-tu-ră, **excepție de la regula 3**; • punctuație → punc-tu-a-ți-e, **excepție de la regula 3**; • arctic → arc-tic, **excepție de la regula 3**; • atlas → a-tlas, **excepție de la regula 2**; • cifru → ci-fru, **excepție regula 2**; • somptuos → somp-tu-os, **excepție regula 3**; • bibliotecă → bi-bli-o-te-că, **regula 5, excepție regula 2**; • geografie → ge-o-gra-fi-e, **excepție regula 2**.

4 Elevii vor transcrie, în caiet, varianta corectă pentru despărțirea în silabe a cuvintelor.

a) fii-că; **b)** fe-bru-a-ri-e; **c)** o-biect; **d)** fa-mi-li-a-ri-ta-te; **e)** pi-e-ton; **f)** ex-ploa-ta-re; **g)** să-pu-ni-e-ră; **h)** vi-o-i-ciu-ne; **i)** croa-zi-e-ră; **j)** i-me-di-at.

5 Elevii vor citi textul extras din jurnalul unui elev și vor explica de ce nu e corectă despărțirea cuvintelor la capătul rândului. Profesorul le explică sau le cere să citească caseta **Strategii de redactare** alăturată exercițiului (p. 37), în care sunt precizate regulile de despărțire a cuvintelor la capătul rândului.

- Substantivul „Agârbiceanu” nu se desparte la capăt de rând, fiind un nume propriu.
- Grupurile ortografice scrise cu cratimă nu se despart la capăt de rând, așadar nici structura „și-a”.
- Nu se recomandă despărțirea la sfârșit de rând prin trecerea pe cel următor a unei silabe formate dintr-o singură vocală, deoarece o astfel de despărțire nu are rost, neeconomisindu-se spațiu.
- Nu se despart la capăt de rând numeralele ordinale scrise cu cifre și litere (a / VI-a).

Pentru informații, profesorul poate recurge la *DOOM*³, p. 150–151.

6 Exercițiul reproduce un context de viață real, în care elevul întâlnește un document (o partitură) în care cuvintele sunt despărțite în silabe. În felul acesta, va conștientiza, într-un alt mod decât până acum, utilitatea despărțirii în silabe. Elevii vor citi versurile după modelul dat.

REFLECTEZ

Elevii vor alege una dintre soluțiile propuse și își vor justifica opțiunea. Profesorul poate discuta avantajele și dezavantajele fiecărei opțiuni. În încheiere, va sublinia importanța pe care o are consultarea *DOOM*-ului.

LECȚIA 8 STRUCTURA FONOLOGICĂ A CUVINTELOR: DIFTONG, TRIFTONG, HIAT (p. 38-p. 39)

DIN EXPERIENȚA MEA

Primul exercițiu are un caracter ludic, dinamic și valorifică exemple din realitatea imediată a elevilor. Scopul activității este familiarizarea elevilor cu noțiunile de sunete și de grupuri de sunete. Elevii intuiesc modul de grupare a sunetelor. Elevii vor lucra în grupe de 4–6 elevi și vor rezolva exercițiul, identificând răspunsurile la ghicitori și la cele două întrebări.

- A.**
- Cine te îngână și nu te superi? **Răspuns:** E-CO-UL
 - Ce nu poți cântări? **Răspuns:** MIN-TEA
 - Ce urcă, o ia la stânga, la dreapta, coboară, dar nu se mișcă niciodată? **Răspuns:** ȘO-SEA-UA
 - Rămurea cu clopoței / Hai, ghiciți numele ei!
Răspuns: LĂ-CRĂ-MIOA-RA
- B.**
- Grupurile menționate conțin vocale și semivocale.

- Grupurile formate din vocale și semivocale „ea”, „ua”, „ioa” se pronunță în aceeași silabă, iar vocalele „o” și „u” se pronunță în silabe diferite.
- Profesorul le explică elevilor grupurile de sunete, urmând informațiile din caseta **Elemente-cheie**, de la pagina 38. Profesorul le poate oferi elevilor și alte exemple.

EXPLOREZ

Profesorul îndrumă elevii în rezolvarea exercițiilor și intervine cu explicații suplimentare. Le recomandă elevilor să despartă în silabe cuvintele înainte de a stabili felul în care se grupează sunetele, adică să aibă încredere în „urechea” lor de vorbitori nativi, în intuiția lor fonetică.

1 • pu-teau → triftongul „eau”; • cro-iau → triftongul „iau”; • le-**oai**-că → triftongul „oai”; • dă-ru-**iai** → triftongul „iai”; • leoar-că → triftongul „ea”.

2 • fa-mi-li-a → vocalele în hiat sunt [i] și [a]; • e-go-ism → vocalele în hiat sunt [o] și [i]; • al-tru-ism → vocalele în hiat sunt [u] și [i].

3 Cuvintele care conțin diftongi sunt: du-lău; vo-uă; ro-iul; (i)es-te, (i)el, cer-cei, ceai-nic.

Observație! • În cuvintele „este” și „el”, „e” se pronunță [ie], de aceea există un diftong.

• În cuvântul „cercei”, în silaba „cei”, [e] este vocala (deoarece pe ea cade accentul), iar [i] este semivocală.

• În cuvântul „ceainic”, [e] are valoare fonetică zero și nu formează un triftong cu sunetele imediat următoare.

• În cuvântul „ro-iul”, [o] este vocală și [i] este semivocală, acestea nu sunt în poziția de hiat.

• Cuvântul care conține triftong este „ei”, fiindcă se pronunță [iei].

• Cuvântul „specialist” se desparte corect în silabe „spe-ci-a-list”, astfel conține un hiat.

Atenție! • Cuvintele „chiar”, „cheamă” și „ceas” nu conțin diftongi, fiindcă [i], respectiv [e] au valoare fonetică zero, fiind urmate de vocala [a] în silaba în care apar.

Referitor la corespondența literă-sunet, profesorul poate consulta tabelul 2 din DOOM³ intitulat Valorile literelor și ale combinațiilor de litere. (paginile 46-51)

4 Diftongi: piatră, vulpea, cuie, voios, lămâi, două, cadou, ziua, iute etc.

APROFUNDEZ

1 Elevii vor rescrie, în caiet, enunțurile date, alegând forma corectă.

a) Pe aleea aceea cu nuci stau părinții mei.

b) Bunicul meu este sălăjean.

c) Fratele meu creează niște poezii originale.

d) Greșeala mamei este că-și protejează prea mult copiii.

e) Ideea tatălui meu de a ne învăța șah mi s-a părut genială.

f) După un efort asiduu, copilul a reușit să termine de citit cartea.

g) Bunica mea este o ființă afectuoasă.

h) Verșorul meu este un băiat conștiincios.

2 A. c); B. d); C. b); D. c). Exercițiul are și variantă pe suport digital.

AUTOEVALUARE

Elevii vor completa fișa de autoevaluare și vor discuta cu profesorul situațiile la care au răspuns „nu” sau „nu sunt sigur(ă)”. Se pot identifica prin această fișă eventualele dificultăți în asimilarea noțiunilor de fonetică.

LECȚIA 9 LIMBA ROMÂNĂ ÎN EUROPA (p. 40)

DIN EXPERIENȚA MEA

Exercițiul presupune lectura hărții care cuprinde cuvinte cu aceeași etimologie. Elevii vor identifica următoarele cuvinte asemănătoare: • familie, famille, familia, família, famiglia; • a admira, admirar, admirer, ammirare; • atenție, atención, attention, attenzione, atenção, atención; • figură, figura, figure; • impresie, impressió, impression, impressione, impressão; • mamă, maman, mamma, mater,

mamăe; • frate, frère, fratello, frater; • bun, bien, bene, boa, bueno.

Elevii vor observa că aceste cuvinte sunt formate din aproape aceleași sunete și au același sens. Profesorul le explică elevilor că există limbi înrudite care alcătuiesc o familie de limbi. Româna face parte din familia limbilor romanice care, au, toate, origine latină.

EXPLOREZ

Profesorul poate începe rezolvarea cu întrebarea: *Cine vorbește limba română?* După ce ascultă răspunsurile elevilor, profesorul le propune elevilor exercițiul din manual. *Oferim aici câteva posibile răspunsuri:*

- Ionel Ionescu are limba română ca limba maternă.
- Stéphanie Arturo este studentă și învață limba română ca limbă străină în cadrul cursurilor de cultură și civilizație română.
- John Smith este londonez și limba română e limbă străină pentru el, dar venind de mai multe ori în România, e posibil să fi învățat anumite cuvinte și replici, poate avea chiar un nivel minimal de conversație.
- Giulia Popescu a emigrat din România, limba română e limbă maternă pentru ea, dar vorbește limba doar în mediul familial.
- Costel Marinescu a emigrat din România, limba română e limba lui maternă, lucrează la brutărie în Madrid, deci poate vorbește limba română cu alți emigranți români, cu familia sa, când își sună cunoștințele sau rudele.
- Carlos Nadal este spaniol și a studiat limbi române, el vorbește limba română ca limbă străină și o predă altor studenți, având un nivel de limbă ridicat.

APROFUNDEZ

Elevii citesc informațiile transpuse într-un text discontinuu. Tabelul conține informații despre familia limbilor romanice, despre statutul de limbă oficială al limbii române, despre teritoriile în care se vorbește limba română, dincolo de granițele țării, despre numărul de vorbitori de limbă română, despre ziua în care este serbată limba română. După lectura atentă a tabelului, elevii răspund la întrebări.

- a) Limba română este limbă oficială în România și Republica Moldova.
- b) Limbile care fac parte din familia limbilor romanice sunt: româna, italiana, spaniola, catalana, portugheza, franceza, retoromana, provensala, sarda, dalmata.
- c) Există comunități care vorbesc limba română în Ucraina, la Cernăuți sau în Ungaria, la Gyula.
- d) Limba română este limbă maternă pentru 24 de milioane de oameni.

REFLECTEZ

În final, elevilor li se propune un exercițiu de reflecție axat pe conștientizarea relației lor cu limba română: redactarea unei pagini de jurnal, în care să răspundă la cele cinci întrebări directoare, formulate în manual. Profesorul le va oferi feedback elevilor și va sublinia că este important să reflectăm la relația pe care o avem cu limba pe care o vorbim. (Profesorul le va putea arăta elevilor că de la întrebarea *De la cine ai învățat primele cuvinte?* se pot formula alte întrebări complementare: *Care au fost cuvintele? Cum le-ai învățat? Cum învață alți copii mici primele cuvinte? Copilul învață cuvintele în mod natural sau prin repetare?* etc.)

LECȚIA 10 CUVÂNTUL ȘI ROLUL CONTEXTULUI

ÎN CREAREA SENSULUI (p. 41-p. 42)

DIN EXPERIENȚA MEA

Posibile răspunsuri:

În ambele imagini, cuvintele „inimă” și „spațiu” sunt folosite cu două sensuri și se creează astfel un joc de cuvinte. În prima imagine, cuvântul „inimă” este folosit atât cu sensul său obișnuit (inimă = cord), cât și cu sens neobișnuit (inimă = suflet). În a doua imagine, cuvântul „spațiu” înseamnă, pe de o parte, „întindere nemărginită care cuprinde corpurile cerești; văzduh; porțiune din atmosferă;

întinderea, locul care ne înconjoară. *Spațiu cosmic* = întindere nemărginită situată dincolo de atmosfera Pământului”, pe de altă parte, are sensul de „loc, suprafață, întindere limitată”.

Profesorul le explică elevilor cum se modifică sensul în funcție de context. Poate recurge la caseta **Elemente-cheie** de la p. 41 din manual, reprodusă mai jos.

ELEMENTE-CHEIE

În funcție de contextul în care apar, cuvintele pot avea sensuri diferite.

Cuvintele pot fi utilizate cu **sens propriu**, adică sens obișnuit, cel cunoscut de toți vorbitorii, corespunzător unui aspect din realitate.

Sensul propriu, la rândul său, poate fi:

- **de bază** → sensul cel mai des folosit în comunicare, primul sens dat în *Dicționarul explicativ al limbii române*;
- **secundar** → sensul creat pe baza unei analogii, a unei asemănări cu obiectul denumit de sensul de bază.

Sensul figurat este sensul neobișnuit al unui cuvânt, folosit cu valoare expresivă, care trezește în mintea vorbitorului altă imagine decât cea cunoscută.

EXPLOREZ

Copiii vor citi enunțurile și vor observa că în fiecare apare cuvântul „aripă”.

2 a) – 2; b) – 1; c) – 3.

3 Elevii vor sesiza că au asociat imaginile cu sensurile cuvintelor în funcție de contextul în care acestea apar. Profesorul va insista asupra rolului definitoriu pe care îl are contextul în stabilirea sensului unui cuvânt.

4 Cuvântul „aripă” este utilizat cu sens neobișnuit în ultimul enunț, unde are sens figurat. (*Andreea se ascunde mereu sub aripa binevoitoare a bunicii.*)

APROFUNDEZ

1 B. a); C. d).

2 a) – 2; b) – 3; c) – 1; d) – 4; e) – 5; f) – 6; g) – 7; h) – 9; i) – 8.

Exercițiul are și variantă pe suport digital.

3 De exemplu: • De ce ai rupt brațul fotoliului? → sens propriu secundar

• Nu fi ca vipera de Maria! / Nu ne otrăvi sufletul ca vipera de Maria! → sens figurat

4 Copiii vor fi încurajați să-și folosească imaginația în redactarea textului. După ce au scris textul, îl vor citi cu voce tare. Profesorul le va cere celorlalți elevi

(care ascultă textul citit de un coleg) să fie atenți la modul în care a fost construit sensul figurat.

5 De exemplu: Mamă, tu ești o perlă pe care o port mereu în sufletul meu ca o comoară!

6 Profesorul le propune elevilor să scrie un text de 50–80 de cuvinte despre sentimentele dintre membrii familiei, utilizând două cuvinte cu sens figurat și două cu sens propriu secundar. Acest exercițiu urmărește conexiunea dintre tema abordată în cadrul lecțiilor de literatură, familia, și cunoștințele legate de sensul cuvintelor.

REFLECTEZ

Elevii vor înțui că lumea lipsită de sensul figurat al cuvintelor este fără expresivitate, fără nuanțe, fără emoții, fără culori, este o lume ștersă, banală, monotonă etc.

INVESTIGAȚIA este o metodă de explorare a realității, pentru a găsi răspunsuri la diverse întrebări. În școală, este realizată de elevi, sub îndrumarea profesorului. Investigația de grup implică, printre altele, patru aspecte:

- investigarea (surselor/datelor), interacțiunea (între membrii echipei ca atare și între membrii echipei și persoane care pot oferi informații referitoare la problemă);
- interpretarea datelor obținute și motivația intrinsecă.

Profesorul prezintă o problemă care are mai multe soluții/răspunsuri/variante de răspuns. Elevii se documentează din surse diverse, recomandate de profesor, și identifică informațiile de care au nevoie pentru rezolvarea problemei. Apoi fiecare grupă analizează și interpretează datele obținute și formulează un răspuns/o soluție care va fi prezentat(ă) în clasă. Prezentarea poate fi însoțită de autoevaluarea activității grupei/membrilor grupei și de evaluarea prezentărilor realizate de celelalte grupe. Angajarea elevilor în acest tip de activități depinde de motivația lor intrinsecă, de aceea investigațiile reușite sunt mai ales acelea care propun teme de interes pentru elevi și le oferă acestora contextul potrivit pentru explorarea acestor teme.

1. Omonimele

DIN EXPERIENȚA MEA

Elevii lucrează în echipe și apoi discută cu profesorul. Răspunsurile vor viza următoarele aspecte: a), b), c), d), e). Fiecare copil desenează o altă imagine, întrucât aceste cuvinte au mai multe sensuri, iar copiii se gândesc fiecare la un alt sens. Ilustrațiile reprezintă grafic sensurile diferite ale acestor cuvinte.

Cuvintele date au aceeași formă (se scriu la fel), însă sensul lor e total diferit. Unele cuvinte au aceeași formă și la plural (lac¹ – lacuri, lac² – lacuri; liliac¹ – lilieci, liliac² – lilieci), iar altele au formă diferită: răs¹ (acțiune) – răsuri; răs² (animal) – râși.

Alte cuvinte care au aceeași formă și sensuri diferite sunt: șiret, lamă, somn etc.

ELEMENTE-CHEIE

Omonimele sunt cuvintele care au aceeași formă, dar înțeles total diferit.

În dicționar, omonimele sunt incluse în rubrici diferite, fiecare intrare fiind semnalată prin indice numeric diferențiat (1, 2, 3 etc).

Omonimele sunt:

- **lexicale** – cele care aparțin aceleiași părți de vorbire; acestea, la rândul lor, pot fi:
 - ▶ **totale** – cele care sunt identice la toate formele pe care le au în vorbire. (Elevul s-a așezat în **bancă**. → Elevii s-au așezat în **bănci**.; Banii au fost depuși în **bancă**. → Banii au fost depuși în **bănci**.)
 - ▶ **parțiale** – cele care nu au forme identice. (**Cornul** face niște fructe delicioase. → **Cornii** fac niște fructe delicioase.; **Cornul** cu mac e gustos. → **Cornurile** cu mac sunt gustoase.)
- **lexico-gramaticale** – cele care aparțin unor părți de vorbire diferite; de exemplu, cuvântul „mare”, care poate fi adjectiv și substantiv. (Ana are o familie **mare**. → Anul acesta vom merge la **mare** în concediu.)
- **gramaticale** – cele care au valori gramaticale diferite în cadrul unei paradigme (serie de forme ale unui cuvânt); de exemplu, verbul „a învăța” are forma „învăță” în trei contexte: (el) *învăță* (indicativ, prezent, persoana a III-a, număr singular), (ei) *învăță* (indicativ, prezent, persoana a III-a, număr plural) și „învăță!” (imperativ, persoana a II-a, număr singular).

Cuvintele care intră într-o relație de omonimie se scriu și se pronunță la fel.

Omografele sunt cuvintele care au aceeași formă, dar se pronunță diferit (umbrele / umbrele).

Omonimele sunt cuvintele care se pronunță la fel, dar se scriu diferit (pronumele personal „ea” și verbul „ia”).

EXPLOREZ

Elevii vor completa enunțurile cu cuvintele din listă.

a) Tatălui meu îi place să joace golf .	e) Iarna, copiii se dau cu bobul .
b) Tata a pescuit un lin .	f) În mâncare nu am găsit nici măcar un bob de fasole.
c) Vocea lui are un timbru plăcut.	g) Scrisoarea nu se expediază fără timbru .
d) Marea forma la țarm un golf .	h) Afară bate un vânt lin .

APROFUNDEZ

Elevii vor alcătui enunțuri cu omonimele cuvintelor subliniate.

1 a) Vocea mamei are un <u>timbru</u> plăcut.	d) Maria <u>duce</u> în spate un ghiozdan plin cu cărți.
b) La matematică am calculat <u>aria</u> cercului.	e) Până la destinație mai avem de parcurs o <u>milă</u> .
c) Nu știu <u>unde</u> s-a ascuns câinele.	
- 2 A. a); B. a); C. a); D. a). Exercițiul are și variantă pe suport digital.

3 Elevii vor oferi formele de plural ale cuvintelor date și vor alcătui enunțuri cu acestea.

- bandă¹ = bande
Ieri, poliția a prins două *bande* de hoți.
- bandă² = benzi
Îmi plac *benzile* desenate.
- elan¹ = elanuri
Elanurile artistice ale tinerei au condus-o spre o carieră de succes. / *Elanurile* galeriei au fost spulberate de golul echipei adverse.
- elan² = elani
Elanii sunt animale rumegătoare nordice care seamănă cu renii.
- pas¹ = pași

Se observă că unele omonime sunt parțiale, fiindcă au forme diferite la plural (*bandă, elan, pas*), iar altele sunt totale (*carieră*). De asemenea, unele omonime sunt lexicale, aparținând aceleiași clase gramaticale (*bandă, elan, pas, carieră*), iar altele sunt lexico-gramaticale, fiind părți de vorbire diferite (*fin*).

Cu pași mărunți s-a îndreptat spre casă.

- pas² = pasuri (trecători)
În munți sunt multe *pasuri*.
- fin¹ = fini
Nașii au mers în vizită la *fini*.
- fin² = fini / fine
Prietenii mei sunt niște oameni *fini*. / Mama mi-a cumpărat niște materiale *fine* pentru a-mi face două rochii.
- carieră¹ = cariere
Tinerii doresc să realizeze repede *cariere* de invidiat în diplomație.
- carieră² = cariere
În zona noastră sunt multe *cariere* de piatră.

REFLECTEZ

În rezolvarea exercițiului, elevii vor folosi dicționarul. După realizarea desenelor, ele pot fi prezentate prin metoda „turul galeriei”.

2. Cuvintele polisemantice

DIN EXPERIENȚA MEA

a) Sensul cuvântului „membru” din imagine este „fiecare dintre părțile exterioare, articulate ale trupului omului”.

Sensul cuvântului „masă” din prima imagine este „mobilă formată dintr-o placă dreptunghiulară, pătrată sau rotundă, sprijinită pe unul sau pe mai multe picioare, pe care se mănâncă”, sensul cuvântului „masă” din cea de-a doua imagine este „ceea ce se mănâncă; mâncare, bucate”, iar sensul cuvântului „masă” din ultima imagine este acela de „obiect de metal pe care este întins un pacient în timpul intervenției chirurgicale”.

b) Cuvintele date au mai multe sensuri. Conform definiției din DEX, „cuvântul „membru” mai are următoarele sensuri: „Persoană care face parte dintr-o

colectivitate (organizată); fiecare dintre persoanele sau unitățile care fac parte dintr-o grupare sau o organizație socială, politică etc., considerată în raport cu acestea; mădular. 3. s.m. fiecare dintre cele două părți ale unei expresii matematice; fiecare dintre părțile celor două rapoarte ale unei proporții. 4. s.n. fiecare dintre părțile unei propoziții, fraze sau perioade”.

Cuvântul „masă” are, de asemenea, și alte sensuri: „persoanele care stau în jurul aceleiași mese și mănâncă; mesenii; masă în jurul căreia stau diplomații când duc tratative internaționale etc.”. Ambele cuvinte au mai multe sensuri între care există o legătură semantică.

EXPLOREZ

1 a) – 5; b) – 3; c) – 2; d) – 6; e) – 1; f) – 4.

2 Rezolvând exercițiul, copiii vor observa că verbul „a trece” este polisemantic, fiindcă are mai multe sensuri între care există o legătură.

a) Timpul se scurge/zboară foarte repede.

b) Când va pleca în excursie, va merge/se va duce/

se va opri/va ajunge și pe la noi.

c) Când te-am zărit venind, mi-a dispărut/a încetat durerea de cap.

d) Maria a traversat strada în grabă.

e) Mașina s-a deplasat pe lângă mine în mare viteză.

f) Ploaia a încetat și a ieșit soarele.

APROFUNDEZ

1 Rezolvând exercițiul, elevii vor descoperi sensurile cuvântului polisemantic „limpede”.

- Apa mării era curată în acea dimineață de primăvară.
- Glasul ei se auzea clar/deslușit.
- Ieri, cerul a fost senin.
- Copilul avea o privire pură/luminoasă/calmă.
- Era evident/clar că el nu va accepta oferta noastră, oricât de tentantă era.

2 De exemplu: • Andrei a crescut mult de când nu l-am văzut. (a se înălța)

- Prețul pâinii a crescut în ultimii ani. (a se mări)
- Aluatul pâinii a crescut suficient. (a se umfla)
- Părinții l-au crescut bine pe Paul. (a educa)

3 De exemplu: • Am ridicat toate hârtiile de pe jos. (a culege)

- Ceața s-a ridicat și am putut porni la drum. (a se risipi)

- Balonul se ridică în aer. (a se înălța)
- Tata a ridicat o casă mare. (a construi)
- Nemulțumit, poporul s-a ridicat la luptă. (a se răscula)

4 • înalt = Bunicul avea o frunte înaltă. (mare, lată)

= Tatăl lui Mihai deține un post înalt. (important)

= Cântăreața are o voce înaltă. (ascuțită)

• dulce = Bunica ne-a adus niște lapte dulce. (proaspăt, nefermentat)

= Copilul avea un somn dulce. (liniștit)

• a slăbi = Puterea vântului a mai slăbit în ultimele ore. (s-a diminuat)

= Din cauza bolii, a slăbit mult. (a pierde din greutate)

• a face = Mama face prăjituri. (a prepara)

= Tata face o cabană la munte. (a construi)

= Andreea face o poezie de dragoste. (a crea)

5 A. b); B. b); C. b).

REFLECTEZ

Elevii vor vedea reclamele de pe suportul digital și vor sesiza jocul de cuvinte. Apoi vor realiza un joc de cuvinte asemănător.

RECAPITULARE (p. 46)

Elevii vor citi fragmentul de text, preferabil cu voce tare, și vor răspunde la întrebări.

I. 1 Se va realiza o hartă a textului după modelul propus pe parcursul unității, precizând:

a) **cadru acțiunii:** într-o dimineață devreme, „pe la șase fără un sfert”, vara, „imediat după Ferragosto”, „la Capo Miseno”;

b) **personajele:** Mimi și tatăl său;

c) **evenimentul prezentat:** tatăl și fiul merg împreună la pescuit;

d) **tiparul textual:** narativ;

e) **tipul de narator:** narator-personaj, relatează la persoana I;

2 Tatălui îi place pescuitul pentru că îl relaxează și îi abate atenția de la alte probleme și pentru că îi place contactul cu natura. Copilului, în schimb, îi plac cuvintele, poveștile, fiindcă așa poate călători oriunde își dorește, poate vedea locuri necunoscute și poate întâlni personaje extraordinare.

3 Elevii vor fi încurajați să-și exprime opinia despre relația tată-fiu, așa cum este ilustrată aceasta în text.

De exemplu: Cred că cei doi, Mimi și tatăl său, au o relație bună, chiar dacă au pasiuni diferite, tatăl preferând pescuitul, apropierea de natură, în timp ce fiul său e pasionat de lectură. Este important că petrec timp împreună. Tatăl își dorește să petreacă timp cu fiul său, de aceea merg împreună la pescuit. Deși Mimi nu este deloc atras de această activitate,

reușește să prindă un pește.

3 Exercițiul vizează conținuturile de fonetică (despărțirea în silabe, diftong, triftong, hiat).

• *i-me-di-at*

Atenție la despărțirea în silabe a acestui cuvânt! Vocalele [i] și [a] se despart, așadar formează un hiat.

• *i-veau*

În acest cuvânt există triftong „eau”.

• *re-u-șeai*

În acest cuvânt există și un hiat „e-u”, și un triftong „eai”.

• *e-rai*

În prima silabă, [e] se pronunță [ie], deci e diftong, iar în a doua silabă există diftongul „ai”.

• *fă-și-a*

În acest cuvânt există un hiat „i-a”.

• *re-a-li-ta-tea*

În acest cuvânt există atât un hiat („e-a”), cât și un diftong („ea”).

• *pre-ți-oa-se*

Atenție la despărțirea în silabe a acestui cuvânt! În acest cuvânt există diftongul „oa”. Vocalele [i] și [a] nu formează un hiat cu sunetul [o] din silaba următoare, pentru că acesta este semivocală, vocalele din silabă fiind [a].

- *o-biect*
Atenție! Cuvântul nu se desparte „o-bi-ect”, ci „o-biect”, în a doua silabă sunetele [i] și [e] formând un diftong.

- *o-bloa-ne-le*

În acest cuvânt există diftongul „oa”.

5 În enunțul citat, verbul „a scoate” are sensul de „a lua ceva afară din locul în care se află”. Alte două sensuri ale acestui cuvânt polisemantic sunt:

- *a izgoni/a alunga* → Supărat pe fiul său, tatăl l-a scos din casă.
- *a extrage* → Când am fost la stomatolog, acesta mi-a scos o măsea de minte.

6 *De exemplu:* Cărțile sunt comori culturale neprețuite care împrăstie lumină și alungă întunericul ignoranței.

II. Replicile din cadrul dialogului vor fi citite cu dicție de mai mulți elevi. Pentru rezolvarea exercițiului, elevii pot reciti lecția consacrată dicției unde vor regăsi mărcile pronunției corecte: ritmul vocii potrivit; tonul

vocii potrivit cu mesajul transmis; respirația dozată corect, respectarea punctuației enunțurilor etc.

III. Rezumatul textului dat. Pentru redactarea rezumatului, elevii pot revedea lecția corespunzătoare din manual (p. 31–33).

De exemplu: Într-o dimineață, tatăl îl trezește pe băiat pentru a merge la pescuit. Ei ajung la Capo Miseno, la răsăritul soarelui. Tatăl își scoate uneltele de pescuit și îi explică lui Mimi cum se utilizează. După un timp, tatăl constată că nu e o zi bună pentru pescuit. Băiatul spune că lui nu-i place pescuitul, iar tatăl îi explică motivele pentru care el este atras de această activitate. Tatăl se miră că lui Mimi îi plac cuvintele. În timp ce Mimi îi explică de ce îi plac poveștile, un pește se prinde în undiță. Tatăl scoate peștele din apă.

IV. AUTOEVALUARE! Exercițiul vizează exersarea reflecției asupra propriului parcurs de învățare. Profesorul va acorda atenție completării, în caiet, a enunțurilor propuse la această rubrică.

EVALUARE (p. 47)

Barem de evaluare și notare. Sugestii de răspuns

1 **a)** Personajele sunt: *mama, fetița, bunicul, medicul*. – 0,25 p.; **b)** Mama cheamă *medicul*, deoarece *fetița are febră*. – 0,25 p.

2 **A.** b) – 0,25 p.; **B.** d) – 0,25 p.

3 Precizarea atitudinii mamei față de Lilica. (*de exemplu:* grijulie, protectoare, iubitoare etc.) – 0,25 p.

Justificarea răspunsului, în trei-patru enunțuri:

- justificare adecvată și nuanțată – 0,5 p.;
- încercare de justificare – 0,25 p.

Respectarea numărului de enunțuri și a normelor de punctuație și a ortografiei – 0,25 p.

De exemplu: Mama se dovedește grijulie față de Lilica pentru că atunci când fata are febră, mama cheamă medicul. De asemenea, mama stă lângă patul fetei atunci când aceasta nu se simte bine și este bucurăoasă când ea pare că a depășit momentul critic al bolii.

4 • Prezentarea adecvată și nuanțată a sentimentelor fetei față de Fram – 0,75 p.; încercare de prezentare – 0,25 p.;

• Respectarea numărului de enunțuri și a normelor de punctuație și a ortografiei – 0,25 p.

5 • Motivarea adecvată, nuanțată a alegerii – 0,75 p.; încercare de motivare – 0,25 p.

• Respectarea numărului de enunțuri și a normelor de punctuație și a ortografiei – 0,25 p.

De exemplu: Varianta care exprimă cel mai bine semnificația fragmentului dat mi se pare a fi varianta *c) În familie, copiii sunt mereu protejați*. Atunci când fetei se îmbolnăvește, mama cheamă medicul, stă

lângă ea și o îngrijește. Mama este grijulie și afectuoasă cu Lilica, comportamentul acesteia demonstrând că, într-o familie, copiii sunt mereu protejați.

6 c) 1 p.

7 Cuvintele care conțin diftong sunt: *doarme, fruntea, el, grea*. – 4 x 0,25 p.

8 **a)** Mi-am cumpărat *un șiret mov* și unul roz. – 0,5 p.

b) Privea spectacolul *cenușiiilor unde ale mării*. – 0,5 p.

9 **Rezumatul**

Conținutul rezumatului – 1,5 p.

- **formularea ideilor importante, dovedind înțelegerea textului – 0,75 p.**

- formularea tuturor ideilor importante, menționarea personajelor, dovedind înțelegerea globală a textului – 0,75 p.

- formularea ideilor importante, cu introducerea mai multor idei nesemnificative, menționarea selectivă a personajelor importante, dovedind înțelegerea parțială a textului – 0,5 p.

- formularea unor idei lipsite de relevanță pentru lumea textului, transcrierea unor secvențe din text – 0,25 p.

- **respectarea regulilor de alcătuire a unui rezumat – 0,75 p.**

- utilizarea persoanei a III-a, transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă – 0,25 p.

- prezentarea ideilor cu propriile cuvinte, fără utilizarea citatelor, tonul neutru/obiectivitate – 0,25 p.

- utilizarea verbelor la moduri și timpuri adecvate pentru a reda logica acțiunii – 0,25 p.

Redactarea rezumatului – 0,5 p.

- claritatea, coerența exprimării ideilor, limbajul adecvat – 0,25 p.
- respectarea normelor gramaticale și de punctuație și a ortografiei – 0,25 p.

De exemplu: Lilica se simte rău. Mama constată că are febră și cheamă medicul. Medicul le spune că nu este nimic grav, fiind o gripă ușoară. După ce

află diagnosticul, mama și bunicul se liniștesc. După aceea, febra crește, iar Lilică i se pare că mâna mamei este laba lui Fram: Atunci când fata începe să vorbească mai coerent, mama se bucură, fiindcă își dă seama că fata a depășit momentul dificil al bolii. După o săptămână, fetița se însănătoșește și apoi are voie să iasă din casă.

PROIECT. CARE SUNT VALORILE FAMILIEI? (p. 48)

În derularea proiectului veți avea în vedere:

1. Pregătirea proiectului:

- clarificarea scopului proiectului;
- gruparea elevilor în echipe (4–6 participanți);
- discutarea întrebării centrale prin raportare la experiențele elevilor;
- stabilirea – împreună cu elevii – a unor întrebări care vor orienta demersul. *De exemplu:* Cine însuflă valorile în familie? Cum observi valorile membrilor familiei? Cum este relația dintre oamenii cu valori comune etc.?

Pentru a găsi întrebările, se poate folosi brainstormingul sau strategia – dezvoltată de D. Ogle (1986) – prin care elevii răspund la întrebările: *Ce crezi că știi? Ce vrei să știi? Ce ai aflat?*

2. Stabilirea unui plan de acțiune.

Profesorul coordonează sarcinile concrete:

- alegerea celor trei elemente dintre cele propuse în manual;
- realizarea calendarului proiectului;
- clarificarea responsabilităților;
- identificarea resurselor necesare;
- completarea de către elevi a informațiilor referitoare la proces, pe fișa din **Anexa 3** (de la finalul ghidului).

Profesorul le poate propune elevilor să realizeze o hartă a subiectelor/produselor/resurselor care vor fi utilizate în proiect.

3. Punerea în aplicare a planului.

Se vor nota observații din timpul derulării proiectului într-un jurnal, conform **Anexei 4** (de la finalul ghidului).

Profesorul oferă sprijin în momentele în care elevii nu știu să gestioneze sarcina de lucru, sunt în impas, au dificultăți în colaborare.

În cazul în care este planificat un interviu cu un specialist, elevii vor pregăti o serie de întrebări, iar profesorul le va oferi feedback. Dacă elevii sunt în impas, profesorul poate conduce discuția cu întrebări precum: *Ce vreți să aflați? Despre ce anume vreți să știți mai multe? Ce vreți să urmăriți în detaliu? Ce vreți să vă povestească invitatul? Ce imagini doriți să însoțească interviul vostru?*

În timpul derulării proiectului, elevii pot face schimb de informații despre subiect. De asemenea, este important ca elevii să fie conștienți de strategiile utilizate de ei în realizarea proiectului.

4. Realizarea produselor.

Elevii vor realiza produse aferente întrebărilor de cercetare stabilite anterior. Ei pot realiza hărți conceptuale pentru a înțelege modul în care este urmărită întrebarea directoare în demersul lor.

5. Prezentarea publică și evaluarea.

Se va organiza expunerea și prezentarea produselor realizate de elevi. Se va utiliza **Anexa 5** (de la finalul ghidului) pentru evaluarea proiectului de către profesor și de către colegi.

În final se oferă un feedback interactiv, deschis, autentic în care atât profesorul, cât și elevii vor fi atenți la trei întrebări centrale: *Ce ne-am propus să obținem/să realizăm prin acest proiect? Ce am obținut prin produsul realizat? Ce putem face mai bine data viitoare pentru a ne atinge obiectivele?*

ANEXA 1. Criteriile de evaluare a rezumatului

Criterii	DA	NU	NU SUNT SIGUR(Ă)
Rezumatul este mai scurt decât textul-suport.	✓		
Ideile sunt reformulate cu propriile cuvinte.			
Ideile sunt ierarhizate corect, respectându-se ordinea și logica desfășurării întâmplărilor.			
Rezumatul face referire strict la textul-suport, nefiind prezente opiniile cititorului.			
Limbajul specific autorului este reformulat, figurile de stil sunt eliminate.			
Verbele sunt folosite la persoana a III-a, la indicativ prezent sau la perfect compus.			
Sunt utilizate cuvinte/grupuri de cuvinte care asigură legătura dintre idei.			
Textul este corect așezat în pagină, respectă ortografia și regulile de punctuație.			
Rezumatul este coerent și clar.			

ANEXA 2. Criteriile de evaluare a dicției

Criterii	Suficient	Bine	Foarte bine
Se aud clar toate cuvintele.			
Sunt pronunțate corect toate consoanele.			
Sunt pronunțate corect toate vocalele.			
Volumul vocii este potrivit.			
Tonul vocii transmite siguranță.			
Ritmul vocii este adaptat în funcție de mesaj.			
Respirația este egală pe parcursul rostirii textului.			

ANEXA 3. Etapele proiectului

PLANIFICAREA ACTIVITĂȚILOR	
Timpul alocat proiectului:	
Resursele de care aveți nevoie (de exemplu: fișe):	
SARCINILE DIN PROIECT	
Coordonatorul:	
Planificarea sarcinilor din proiect (documentare, investigație, întâlnire cu experți, realizarea prezentării, organizarea prezentării etc.):	
Activitate:	Activitate:
Membru al echipei:	Membru al echipei:
Rezultat/Produs:	Rezultat/Produs:
Termen:	Termen:
Activitate:	Activitate:
Membru al echipei:	Membru al echipei:
Rezultat/Produs:	Rezultat/Produs:
Termen:	Termen:
Activitate:	Activitate:
Membru al echipei:	Membru al echipei:
Rezultat/Produs:	Rezultat/Produs:
Termen:	Termen:

ANEXA 4. Evaluarea colaborării. Pagină de jurnal

- Ce am învățat nou?
- Cum am învățat?
- Cum mi-am documentat subiectul? Care au fost sursele de documentare?
- Care au fost relațiile cu ceilalți colegi?
- Cât de bine am lucrat cu ei?
- Ai avut posibilitatea de a-ți exprima punctul de vedere?
- Cum m-am simțit în echipă?
- Scopurile proiectului, produsele finale, ritmul de lucru și perioadele de realizare au fost discutate în echipă?

ANEXA 5. Evaluarea sumativă a proiectului

Criterii	Îndeplinirea criteriilor			
	Foarte bine ★★★	Bine ★★	Suficient ★	Insuficient /
Realizarea proiectului demonstrează respectul echipei față de colegi și curajul de a aprofunda tema.				
Colegii au abordat tema proiectului din mai multe perspective.				
Prezentarea colegilor și produsele realizate au răspuns întrebării centrale și au oferit o perspectivă nouă, surprinzătoare.				
Fiecare membru al echipei cunoaște subiectul în profunzime, este convingător și implicat în prezentare.				
Prezentarea a fost interactivă și s-a răspuns la toate întrebările.				
Prezentarea s-a încadrat în timpul alocat.				

ANEXA 6. Harta textului

Autorul: ...				
Titlul: ...				
Textul vorbește despre: ...				
Cadrul acțiunii (spațiul și timpul)				
Unde se desfășoară acțiunea?			Când are loc acțiunea?	
...			...	
Personajele				
Principale: ...			Secundare: ...	
Acțiunea				
Întâmplare	Întâmplare	Întâmplare	Întâmplare	Întâmplare
...
Finalul acțiunii: ...				
Tiparul textual: ...				
Tipul de narator: ...				

Exerciții din varianta digitală

AUTOR. NARATOR. PERSONAJ FIȘĂ DE LUCRU

- Citește textele de mai jos și stabilește valoarea de adevăr a afirmațiilor date. Dacă afirmația este adevărată, bifează căsuța **Adevărat** și, dacă afirmația este falsă, bifează căsuța **Fals**.

A. „Când unui măgar îi este sortit să se nască sub cerul liber, este un noroc pentru el să nu vie pe lume într-o zi ploioasă. Eu am avut acest noroc. M-am născut într-o frumoasă livadă, dimineața, pe un timp minunat. [...] Am văzut un minunat fluture, care zăpăcit, a venit să se așeze pe vârful urechii mele.

— Iartă-mă, tinere măgăruș, îmi spuse el, am luat urechea ta drept o floare.

Am socotit că nu trebuie să mă supăr pe un zăpăcit așa de politicoș!”

(D. Ionescu Morel, *Țuș-Țuș*, romanul unui măgăruș)

	ADEVĂRAT	FALS
a) Autorul textului este D. Ionescu Morel.	☐	☐
b) Naratorul textului este D. Ionescu Morel.	☐	☐
c) Naratorul textului este un măgar.	☐	☐
d) Personajele sunt măgărușul și fluturele.	☐	☐
e) Naratorul prezintă întâmplările la persoana a III-a.	☐	☐
f) Măgarul este atât narator, cât și personaj.	☐	☐

B. „Am rămas la el acasă până mi s-au vindecat rănilor. Locuia singur, într-o casă curată, unde domnea o ordine desăvârșită. Mi-a pus litiera în baie, iar în bucătărie, farfuria cu mâncare și vasul cu apă. Am băgat la cap când mi se zicea unde să nu-mi ascut ghearele, ca, de pildă, de pereți și de stâlpi. În schimb, am optat pentru mobilă și covor, fiindcă el nu mi-a spus explicit că n-ar fi voie. (La început, i-am surprins o privire tristă. Zău, sunt o pisică foarte perspicace și flerul îmi spune exact ce poate și ce nu. Iar mobila și covorul nu mi s-au părut pe lista neagră.) Peste aproape două luni mi-au scos copcile și osul mi s-a vindecat. În acest răstimp am aflat că îl cheamă Satoru Miyawaki. În perioada de convalescență, Satoru mă striga cum îi venea la gură: «pisi», «motane!», «domnule motan» și alte variațiuni pe aceeași temă. Normal, atâta vreme cât n-aveam nume...”

(Hiro Arikawa, *Memoriile unui motan călător*)

	ADEVĂRAT	FALS
a) Autorul textului este Hiro Arikawa.	☐	☐
b) Naratorul textului este Satoru Miyawaki.	☐	☐
c) Naratorul textului este un motan.	☐	☐
d) Personajul este un motan.	☐	☐
e) Naratorul prezintă întâmplările la persoana I.	☐	☐
f) Motanul este atât narator, cât și personaj.	☐	☐

EVALUAREA ÎNȚELEGERII TEXTULUI

- Alege varianta de răspuns corectă.

- 1 Ce dorește Fănică?
 - a) să meargă la pădure cu tatăl lui;
 - b) să stea acasă cu mama și bunica;
 - c) să petreacă timp cu tatăl lui;
 - d) să atragă atenția părinților.
- 2 Cu ce scop merge tatăl la pădure?
 - a) să-l ducă pe copil cu carul;
 - b) să verifice delnița;
 - c) să înlocuiască lemnele din curte;
 - d) să aducă lemne.
- 3 Ce face Fănică pentru a-și convinge tatăl să-l ia la pădure?
 - a) tace și plânge;
 - b) se zvârcolește și răcnește;
 - c) insistă și îl roagă;
 - d) se pregătește de drum.
- 4 Mama și bunica:
 - a) au grijă ca Fănică să nu cadă din car;
 - b) sunt de acord ca Fănică să meargă la pădure;
 - c) cred că Fănică e prea mic pentru călătorie;
 - d) cred că Fănică e prea fricos și va vedea un lup.
- 5 Cum reacționează copilul când tatăl decide să-l ia cu el?
 - a) se bucură;
 - b) se sperie;
 - c) se miră;
 - d) se îngrijorează.
- 6 Ce îl impresionează pe copil odată ce iese din sat?
 - a) imaginea satului;
 - b) dealul;
 - c) pădurea;
 - d) drumul hurducat.
- 7 În ce anotimp are loc acțiune:
 - a) toamna;
 - b) vara;
 - c) primăvara;
 - d) iarna.
- 8 Când ajunge în pădure, lui Fănică „nu-i mai trebui car”, deoarece:
 - a) îi este foame și sete;
 - b) este atras de lumea pădurii;
 - c) drumul în car fusese lung și-l obosise;
 - d) știe că drumul spre casă îl vor face tot cu carul.
- 9 De ce se teme copilul când ajunge în pădure?
 - a) că se va rătăci;
 - b) că nu va mai găsi boii;
 - c) de țipătul păsării;
 - d) de reacția iepurelui.
- 10 Ce alimente au cei doi în traistă?
 - a) pâine cu slănină, mămăligă cu brânză și ceapă;
 - b) pâine cu șuncă, mămăligă cu smântână;
 - c) pâine cu unt și brânză;
 - d) pâine prăjită cu slănină și ceapă verde.
- 11 În iarba parfumată a pădurii, Fănică recunoaște mireasma de:
 - a) mămăligă și ceapă;
 - b) tufișuri și bruci;
 - c) lujeri tineri și tufăriș;
 - d) părăngine și dumbravnic.
- 12 Lumea pe care o descoperă Fănică în pădure i se pare „îmbătătoare, amețitoare, străină și sălbatică”, adică:
 - a) fascinantă;
 - b) înfricoșătoare;
 - c) de nedescris;
 - d) de basm.
- 13 Ce face tatăl în pădure?
 - a) adună plante medicinale;
 - b) încarcă lemne în car;
 - c) admiră frumusețea naturii;
 - d) vrea să prindă un pui de iepure.
- 14 La ce întâmplare asistă Fănică în pădure?
 - a) la atacul unui uliu asupra unui iepure;
 - b) la apariția unei oi și a unui miel;
 - c) la o furtună cu fulgere;
 - d) la tâlhăria unui sărac.
- 15 Ce simte copilul pe drumul de întoarcere spre casă?
 - a) fascinația unei lumi nou-descoperite;
 - b) farmecul doinei cântate de tatăl lui;
 - c) oboseala drumului lung;
 - d) bucuria unei misiuni împlinite.

NUME/PRENUME:

PUNCTAJ:

(15 × 6 p = 90 p + 10 p din oficiu = 100)

